

Educatieve partners gaan aan de slag met woordenschat

(Vituszuid, sd)

Toets Praktijkgericht Onderzoek

Franciska Hillebrand

Studentnummer 2807874

Fontys OSO Master EN

Studiebegeleidster: Marjan de Wilt

17 augustus 2017

Inhoud

Samenvatting	5
Voorwoord.....	6
Hoofdstuk 1: Aanleiding en probleemstelling	7
1.1 Context	7
1.2 Aanleiding.....	7
1.3 Relevantie	8
1.4 Vooronderzoek en probleemanalyse	8
Beginsituatie woordenschat:	8
Hoe ervaren de leerkrachten de taalontwikkeling van de leerlingen?	10
In welke mate is onze school gericht op ouderbetrokkenheid?	11
1.5 Doel van het onderzoek	12
1.6 Onderzoeksvraag.....	12
Deelvragen:	12
Hoofdstuk 2: Theoretisch Kader	13
2.1 Inleiding	13
2.2 Wat hebben kinderen nodig om de woordenschat optimaal te ontwikkelen?	13
2.2.1 Spraak- en Taalontwikkeling.....	13
2.2.2 Belang van stimulering thuis in taalontwikkeling.....	13
2.2.3 Interactiestijlen	14
2.3 Hoe kunnen de ouders hun kind hierin het best stimuleren?	15
2.4 Op welke manier kan de school de ouders het best ondersteunen?	16
2.4.1 Belang van Ouderbetrokkenheid.....	16
2.4.2 Ouderbetrokkenheid en Ouderparticipatie.....	16
2.4.3 Educatief partnerschap.....	16
2.4.4 Versterken van de relatie.....	17
2.4.5 Handelingsgerichte Gesprekscyclus	19
2.5 Ouderroutines.....	19
2.5.1 Voorbeelden van Ouderroutines:	20
Hoofdstuk 3: Onderzoeksstrategieën	22
3.1 Onderzoeksvorm	22
Vooronderzoek.....	22
Data verzamelfase.....	22
Evaluatiefase.....	23
3.2 De betrokkenen	23
3.3 Ethiek	23

3.4 Triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid	24
3.5 Onderzoeksmethoden	25
Hoofdstuk 4: Analyse	27
4.1 VVE thuis.....	27
4.2 Huisbezoeken	28
4.3 Interviews	29
4.4 Ouderhulpkaart.....	30
4.5 Focusgroep Ouderkring.....	30
4.6 Focusgroep collega's.....	31
4.7 Logeerknuffel	32
4.8 Voorleeskoffer	33
4.9 Afsluitend interview	34
4.10 Handelingsgericht werken	35
Hoofdstuk 5: Conclusies	36
Deelvragen	36
Onderzoeksvraag	38
Hoofdstuk 6: Evaluatie	39
Nawoord	42
Bibliografie	43
Bijlagen:	45
Bijlage 1: Vragenlijst leerkrachten	45
Bijlage 2: Zelfscan Ouderbetrokkenheid	56
Bijlage 3: Werkplan PGO	62
Bijlage 4: Bezoek aan VVE Thuis	63
Bijlage 5: Huisbezoeken	65
Bijlage 6: Eerste interview met ouders	68
Bijlage 7: Verslag Ouderkring	72
Bijlage 8: observaties Logeerknuffel in de klas.....	73
Bijlage 9: Voorleeskoffer in de klas.....	74
Bijlage 10: Focusgroep collega's	75
Bijlage 11: Afsluitend interview met ouders.....	76
Bijlage 12: Handelingsgericht Werken	79
Bijlage 13: Logboek.....	81

Samenvatting

Dit praktijkgericht onderzoek is uitgevoerd op de B-school waar ik werk als groepsleerkracht in groep 1/2. Aanleiding voor dit onderzoek was de lage woordenschat bij een relatief groot deel van onze leerlingen. De aanname in het team was dat lager opgeleide ouders, die mogelijk zelf een lagere woordenschat hebben, met eenvoudigere woorden en zinnen spreken, waardoor kinderen een minder uitgebreid taalaanbod krijgen. De thuissituatie is een bepalende factor voor taalontwikkeling van kinderen (Henderson & Mapp, 2002). Leerkrachten zagen de thuissituatie als belangrijke factor die echter moeilijk te beïnvloeden is.

Deze aanname gaf aanleiding mogelijkheden te onderzoeken die thuisbetrokkenheid en samenwerking met ouders kunnen vergroten. De onderzoeksvraag luidde: “Op welke manier kunnen wij op de B-school de woordenschat van de kleuters verbeteren in educatief partnerschap met de ouders?”

Zes leerlingen en ouders vormden een onderzoeksgroep. In de vorm van een actieonderzoek zijn handelingsgerichte gesprekken (Pameijer, 2011) met ouders gevoerd. Door middel van deze gesprekken werd de relatie tussen de leerkracht en ouders versterkt. Ouders waren zeer betrokken bij het leerproces van de kinderen. Zij stonden open voor adviezen. Er ontstond een basis voor educatief partnerschap (Van den Berg, 2013). Als interventies is gekozen voor ouderoutines. Uit analyse van interviews met ouders is gebleken dat ouderoutines en HGW-gesprekken effectief zijn voor het bouwen aan educatief partnerschap tussen ouders en leerkracht en de woordenschatontwikkeling van de leerlingen. Twee ouderoutines die reeds op de B-school werden toegepast; het welkomstgesprek en de themabrief, bleken effectief. Het huisbezoek werd ervaren als prettig middel om de afstand tussen school en thuis te overbruggen en de onderlinge relatie te versterken. De logeerknuffel en voorleeskoffer gaven thuis aanleiding tot spel en zorgden voor plezier. Door het spelelement waren ouders zich soms er niet van bewust dat het kind met leren en taalontwikkeling bezig was. Dit was voor hen een eye-opener.

(Prinsesschrisy.com, sd)

Voorwoord

Dit Afrikaans gezegde verwoordt mooi dat men binnen een gemeenschap een gedeelde verantwoordelijkheid heeft voor elkaars welzijn, in het bijzonder voor de kinderen. Mijn visie is dat wij ons in de westerse samenleving en het onderwijs deze wijze woorden ter harte kunnen nemen. Ouders en school hebben elkaar nodig om samen te werken zodat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen (Pameijer, 2012). Middels dit onderzoek wil ik door samenwerking met ouders de woordenschat van kinderen helpen verbeteren.

Hoofdstuk 1: Aanleiding en probleemstelling.

1.1 Context

Dit praktijkgericht onderzoek vindt plaats op de B-school, een reguliere basisschool van 265 leerlingen in een Zuid-Hollandse stad. De school staat in een wijk met grote verschillen; van volksbuurt tot grote herenhuizen. De populatie en sociaaleconomische achtergrond van leerlingen en ouders zijn dan ook divers.

Ik werk op donderdag en vrijdag als groepsleerkracht in groep 1/2. Groep 1 bestaat uit 18, groep 2 uit 6 leerlingen. Er zijn 4 parallelgroepen 1/2.

Ik begon mijn opleiding tot Master EN vanuit mijn belangstelling voor taalonderwijs. Door middel van een reflectief onderzoekende houding wil ik onderzoeken op welke manier taalresultaten op de B-school verbeterd kunnen worden.

1.2 Aanleiding

Leerkrachten op de B-school signaleren problemen in mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid, met name in woordenschat, zinsbouw en uitspraak. Uit informele gesprekken met collega's blijkt dat deze taalproblemen niet alleen bij anderstalige leerlingen, maar met name bij Nederlandstalige leerlingen uit lagere sociaaleconomische status (hierna te noemen SES) worden gesignaleerd. Dit geeft aanleiding de woordenschatresultaten in kaart te brengen en te zoeken naar mogelijkheden deze te verbeteren.

In gesprek met collega's en interim-directeur werd voorafgaand aan het onderzoek nagedacht over mogelijke oorzaken. De aanname in het team is, dat lager opgeleide ouders, die mogelijk zelf een lagere woordenschat hebben, met eenvoudigere woorden en zinnen spreken, waardoor kinderen een minder uitgebreid taalaanbod krijgen en dat dit moeilijk te beïnvloeden is.

Deze aanname prikkelde en inspireerde mij in het kader van "denken in mogelijkheden" en "systeemdenken" te onderzoeken hoe wij de kinderen kunnen stimuleren in woordenschatontwikkeling door samen te werken met de ouders.

Daarbij werd ik geïnspireerd door het boek "Laat me niet zoals ik ben" (Feuerstein, 1993). Feuerstein ziet gedrag en leerbaarheid van kinderen als modificeerbaar, veranderbaar. Hij spreekt zich uit tegen de gedachte dat iemand "nu eenmaal is zoals hij is". Hij zet in op intensieve interactie om kinderen verder te helpen in de ontwikkeling. Zelfs kinderen met ernstige en meervoudige handicaps behalen mooie resultaten.

Mijn visie is dat er vaak meer mogelijk is dan wij denken. Het kost tijd en energie, maar er is veel te winnen in de dialoog en samenwerking tussen ouders en school (Vries, 2013). Een school kan de thuissituatie niet geheel compenseren. Men heeft echter een inspanningsplicht ouders te bereiken en te werken aan goede contacten (Onderwijsraad, 2010).

Onze ervaring op de B-school is dat ouders doorgaans liefdevol betrokken zijn. Het uitgangspunt is dat iedere ouder het beste wil voor zijn kind (Pameijer, 2011).

Aangezien ik in de onderbouw werk en de kleuterleeftijd gezien wordt als gevoelige periode voor taalontwikkeling (Goorhuis, 1994), wil ik mij in dit onderzoek richten op de kleuters van de B-school.

1.3 Relevantie

Ouders en school hebben elkaar nodig om passend onderwijs te bieden. Het is van belang dat ouders zich realiseren dat zij invloed hebben op het schoolsucces van hun kind (Pameijer, 2012).

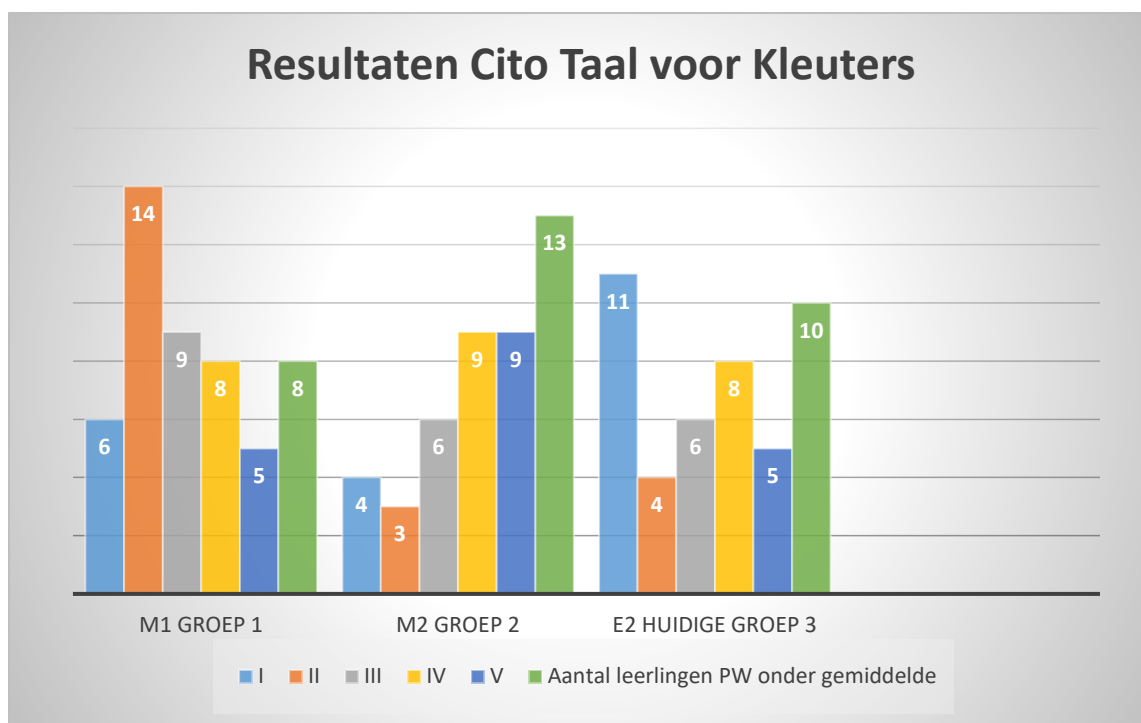
Het is belangrijk dat kinderen van jongs af aan woorden leren. Zij zijn daarbij voor het grootste deel afhankelijk van interactie met ouders. Wanneer ouders weinig met hun kind spreken, zullen zij een achterstand oplopen die moeilijk in te halen is, wat een verhoogd risico geeft op schoolproblemen (Hart, 2003). Het is belangrijk vroeg taalproblemen te signaleren en remediëren (Goorhuis, 1994).

Ouders vragen mij tijdens oudergesprekken regelmatig wat zij met de kinderen kunnen doen om de ontwikkeling te stimuleren. Ik adviseer veel voor te lezen, spelletjes te doen, uitstapjes te maken en erover te praten. Sommige ouders willen bijvoorbeeld de kleuters al vroeg letters en sommen aanleren. Hierdoor merk ik dat zij het blijkbaar moeilijk vinden in te schatten hoe zij aan kunnen sluiten bij de ontwikkeling van het kind en dat zij open staan voor adviezen. Aarssen (Aarssen, et al., 2012) stelt dat alle ouders behoefte hebben aan materiaal om thuis met hun kind aan de slag te gaan. Dat geldt zowel voor hoog- als laagopgeleide ouders.

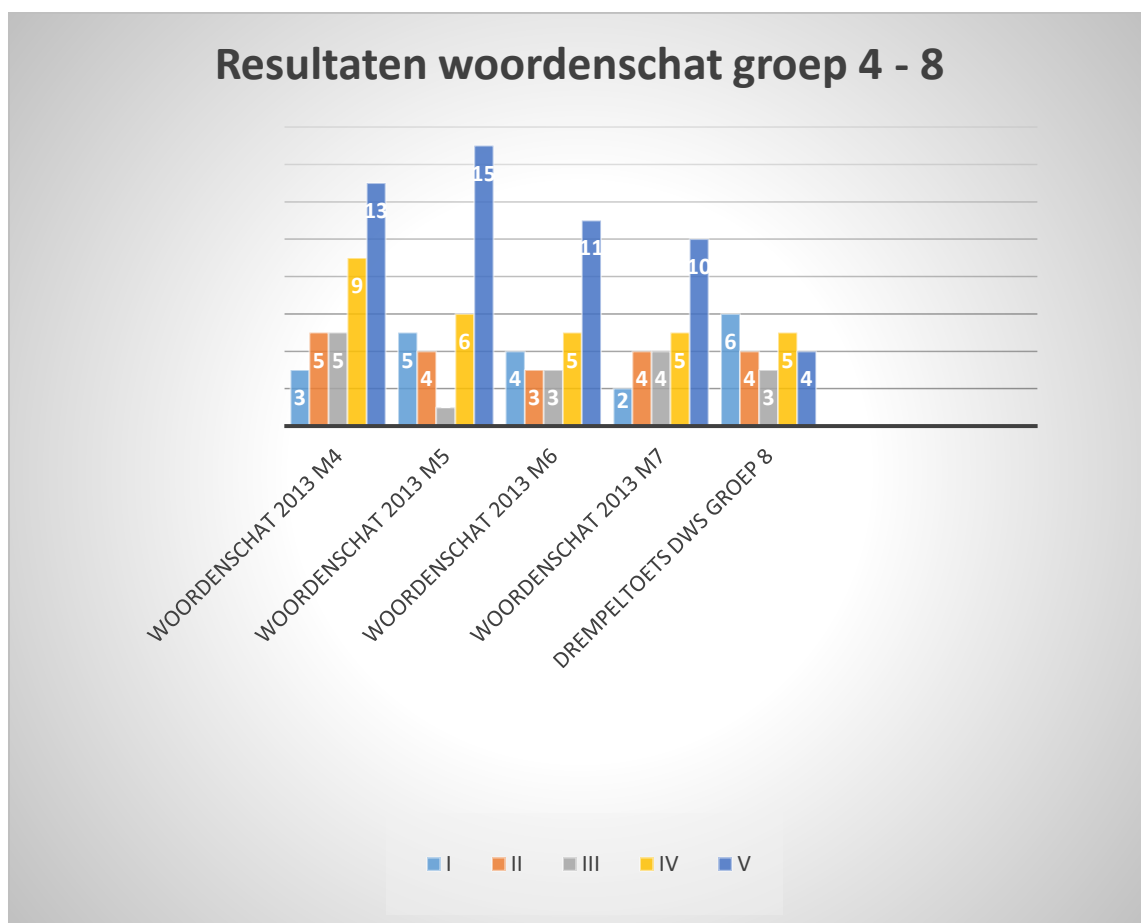
1.4 Vooronderzoek en probleemanalyse

Beginsituatie woordenschat:

Om het niveau van woordenschat in kaart te brengen is in groep 4 t/m 7 de Woordenschattoets (CITO, 2013) afgenomen. Voor groep 1 t/m 3 worden resultaten van de Taaltoets voor Kleuters (CITO, 2011) gebruikt, voor groep 8 het Drempelonderzoek (678 Onderwijs Advisering, 2010). Opvallend bij de Woordenschattoets is dat van de 115 leerlingen 73 onvoldoende scoort. Van deze 73 kinderen zijn 52 leerlingen Nederlandstalig. Kanttekening hierbij is dat deze toets voor de eerste keer is afgenomen, wat de uitslag zou kunnen beïnvloeden.

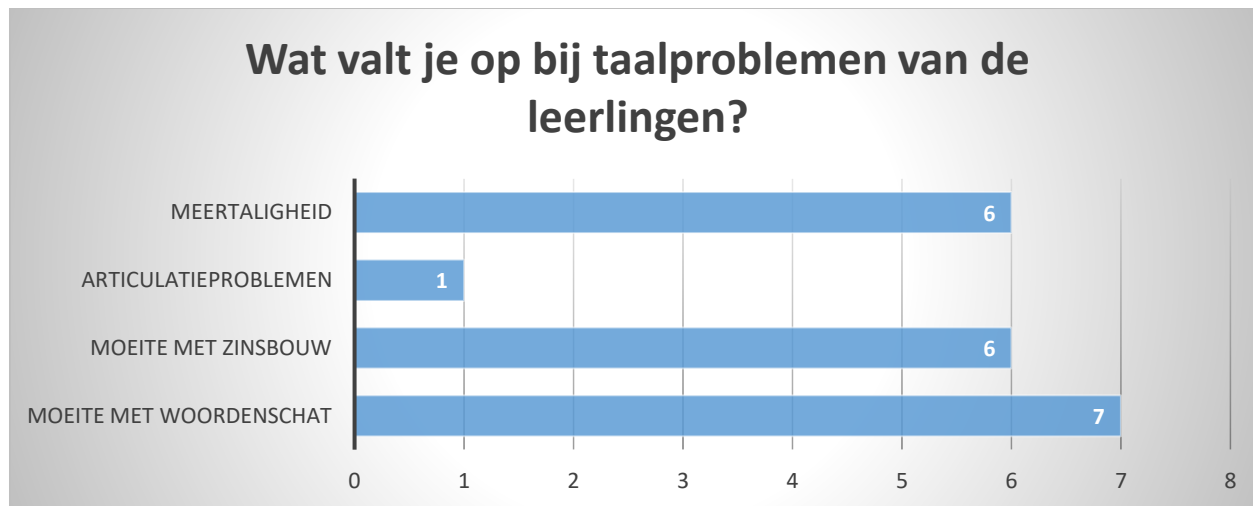
Figuur 1: grafiek toetsresultaten groep 1-3

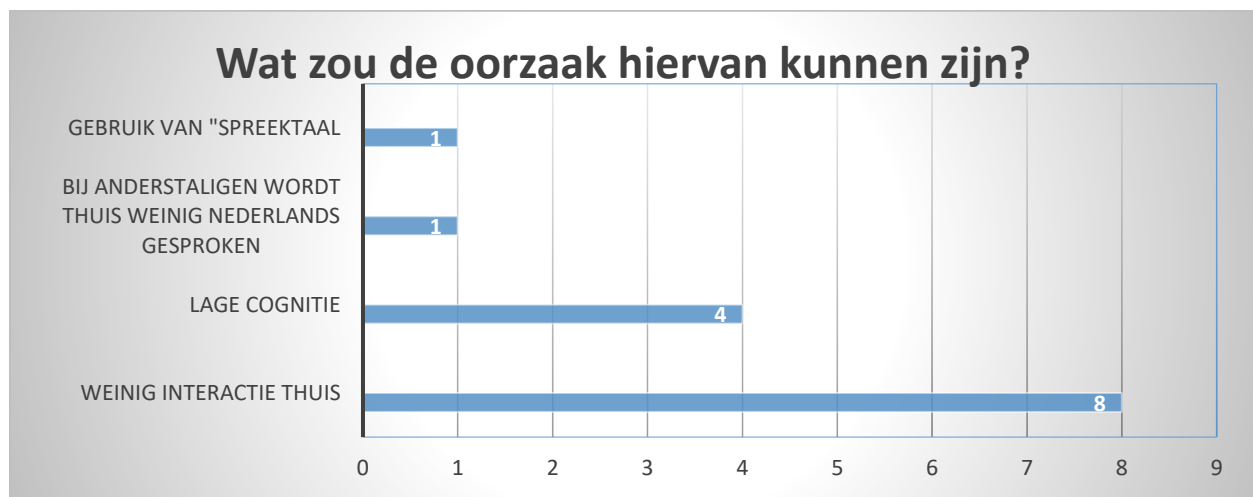
Figuur 2: grafiek toetsresultaten groep 4-8

Hoe ervaren de leerkrachten de taalontwikkeling van de leerlingen?

Om een duidelijk beeld te krijgen van de beleving van leerkrachten, heb ik een vragenlijst opgesteld welke door 10 collega's is ingevuld (bijlage 1). Men kon meerdere antwoorden aankruisen. Hieronder volgen de resultaten.

Figuur 3: analyse vraag 1 vragenlijst collega's

Figuur 4: analyse vraag 2 vragenlijst collega's

Op de vraag wat op school gedaan kan worden om woordenschat te verbeteren, geven respondenten ideeën zoals:

- thematisch werken
- woorden aanbieden bij thema's
- gebruik van woordwebben, woordkaarten
- veel herhalen
- veel voorlezen
- meer aan de slag met woordbetekenissen; dit naast Nieuwsbegrip, waar dit al veel gedaan wordt.

Leerkrachten zouden meer willen doen om ouders te betrekken bij de taalontwikkeling van leerlingen, zoals:

- informatie geven bij het thema
- themawoorden gebruiken
- handvatten aanreiken wat ze thuis met hun kinderen kunnen doen.

Zij erkennen echter de moeite die er is deze ouders te bereiken.

- Zes respondenten zien het gesprek met ouders als meest effectief. Men kan uitleggen wat ouders kunnen doen en wat het nut is van ondersteuning thuis.
- Zes respondenten zien Handelingsgericht Werken als toegevoegde waarde om tot educatief partnerschap te komen. In hoofdstuk 2 licht ik deze begrippen verder toe.

Ouderbetrokkenheid op de B-school

Ik heb de Zelfscan voor Ouderbetrokkenheid (De Vries, 2010) uitgezet bij 5 betrokkenen van de school (een leerkracht, directeur, administratief medewerker en twee ouders). Hieruit blijkt dat onze school een samenwerkingsgerichte school is. De scorelijst (bijlage 2) laat een evenwichtig profiel zien. Op het gebied van informatie geven, structuur bieden en relatiegerichtheid is de score hoog. De school voert aan het begin van het jaar handelingsgerichte kind- en oudergesprekken om leer- en ondersteuningsbehoeften van leerlingen in kaart te brengen. Samenwerking met ouders wordt door respondenten als waardevol ervaren.

Bij Handelingsgericht Werken (hierna te benoemen als HGW) is afstemming en wisselwerking met ouders een belangrijk uitgangspunt (Pameijer, 2011). Op de B-school wordt na de kind- en oudergesprekken de HGW gesprekscyclus nog niet volledig toegepast. Ik wil onderzoeken hoe HGW benut kan worden om het educatief partnerschap verder te ontwikkelen.

1.5 Doel van het onderzoek

Het doel van dit praktijkonderzoek is de woordenschat van de leerlingen verbeteren in educatief partnerschap met ouders met behulp van een handelingsgerichte gesprekscyclus (Pameijer, 2011).

1.6 Onderzoeksvraag

Op welke manier kunnen wij op de B-school de woordenschat van de kleuters verbeteren in educatief partnerschap met de ouders?

Deelvragen:

1. Op welke manier kunnen ouders en leerkrachten samen een krachtige en taalrijke leeromgeving scheppen zodat kinderen optimaal de woordenschat kunnen ontwikkelen?
2. Hoe kan Handelingsgericht Werken worden gebruikt om het educatief partnerschap met ouders verder te ontwikkelen?
3. a. Welke interventies met ouders zijn geschikt voor de stimulering van woordenschat bij de leerlingen?
b. Wat is het effect van deze interventies op groei van woordenschat van onze kleuters in de praktijk?

Hoofdstuk 2: Theoretisch Kader

2.1 Inleiding

Woordenschat en educatief partnerschap staan in de literatuurstudie centraal. Dit theoretische gedeelte beschrijf ik vanuit de volgende uitgangspunten:

- Woordenschatontwikkeling.
- Ouders ondersteunen hun kind.
- School ondersteunt ouders.

In paragraaf 2.6 beschrijf ik welke antwoorden op de deelvragen in literatuurstudie zijn gevonden.

2.2 Woordenschatontwikkeling

2.2.1 Spraak- en Taalontwikkeling

Woordenschatontwikkeling is onderdeel van de taalontwikkeling. Goorhuis en Schaerlaekens (1994) beschrijven een onderscheid tussen spraak- en taalontwikkeling.

Spraakontwikkeling

Onder spraakontwikkeling valt de ontwikkeling van het klanksysteem van taal. De ontwikkeling van spieren en motoriek die nodig zijn om klanken te maken, het gehoor en het zicht om klanken te kunnen onderscheiden. Door te kijken en luisteren naar volwassenen krijgt het kind inzicht in het klanksysteem (Goorhuis, 1994).

Taalontwikkeling

Taalontwikkeling betreft de ontwikkeling van woordenschat, zinsbouw, grammaticale en communicatieve regels. Bij taalontwikkeling heeft het taalaanbod van ouders, de manier waarop ze met het kind spreken, veel invloed. Daarnaast is het leervermogen van het kind belangrijk. Spraak- en taalontwikkeling gaan hand in hand (Goorhuis, 1994).

2.2.2 Belang van stimulering thuis in taalontwikkeling

Goorhuis (1994) benadrukt het belang van stimulering door de omgeving bij ontwikkeling van kinderen. Zij beschrijft taalgedrag als een product van hersenactiviteit. Het taalverwervingsproces is een combinatie van neurobiologische rijpingsprocessen en stimulatie van buitenaf. Wanneer een baby wordt geboren zijn de hersenen gevormd. Er moeten echter onderlinge verbindingen (synapsen) worden gelegd, die ontstaan door stimulatie van buitenaf door voeding, aanraking, toespreken en dingen te laten zien. Door te weinig stimulering kan de ontwikkeling van hersensystemen worden verstoord.

Het is van belang dat het kind al jong in taal wordt gestimuleerd. Met name in de eerste 7 jaren wordt het taalsysteem in de hersenen opgebouwd (Goorhuis, 1994, Suskind, 2015). In deze eerste jaren is de voortdurende interactie met de omgeving het meest intensief. De verschillende ontwikkelingsgebieden verlopen in samenhang met de taalontwikkeling, wat op latere leeftijd niet meer te reconstrueren is (Goorhuis, 1994).

Uit Amerikaans onderzoek (Pan et al, 2005) blijkt dat niet zozeer de kwantiteit van het spreken met de kinderen, maar de kwaliteit de grootste invloed heeft. De rijkdom van woordvariatie heeft groter effect dan de hoeveelheid woorden. Dit Amerikaans onderzoek en onderzoek van Hart & Risley (Hart, 2003) tonen tevens aan dat ouders uit lagere SES minder met hun kinderen praten en minder gevarieerde taal gebruiken, waardoor kinderen een verhoogd risico hebben op schoolproblemen.

2.2.3 Interactiestijlen

Uit het bovenstaande wordt duidelijk dat interactie tussen ouders en kinderen belangrijk is voor de ontwikkeling van woordenschat. Goorhuis beschrijft verschillende interactiestijlen in de opvoeding (Goorhuis, 1994):

- Directieve stijl: De taal is voornamelijk sturend: “Kom eens hier, geef dat eens aan mama”.
- Conversationele stijl: Gericht om het gesprek over en weer te laten gaan, door vragen te stellen zoals “Hoe komt het dat....” “Wat gaat er gebeuren als...”.
- Intrusieve stijl: Het kind wordt bij de conversatie betrokken, maar meer directief. Er wordt weinig initiatief aan het kind gegeven. Er worden gesloten vragen gesteld.
- Didactische stijl: Voornamelijk gericht op inhoud, geven van informatie. Er worden weinig vragen gesteld.

De directieve stijl wordt volgens Goorhuis en Schaerlaekens met name gebruikt door ouders uit de lagere SES.

De conversationele stijl komt overeen met hetgeen Lotte Henrichs (2010) beschrijft als hanteren van academische taal; rijk aan informatie, lange zinnen, voegwoorden en het leggen van oorzaak- en gevolg relaties. Volgens Henrichs is het belangrijk kinderen een gelijkwaardige en betekenisvolle bijdrage te laten leveren in gesprekken. Ook lager opgeleide ouders laten kenmerken van academische taal zien. Henrichs stelt dat hoger opgeleide ouders dit taalgebruik echter meer gewend zijn en hogere verwachtingen hebben van hun kind. Feuerstein (1993) benadrukt dat het kind hogere denkwijzen dient te ontwikkelen, om zich nieuw verworven kennis (dus ook concepten, woorden) eigen te maken.

Voor dit onderzoek is ontwikkeling van de conversationele stijl interessant, daar deze bijdraagt aan woordenschatontwikkeling.

2.3 Ouders ondersteunen hun kind Voorlezen

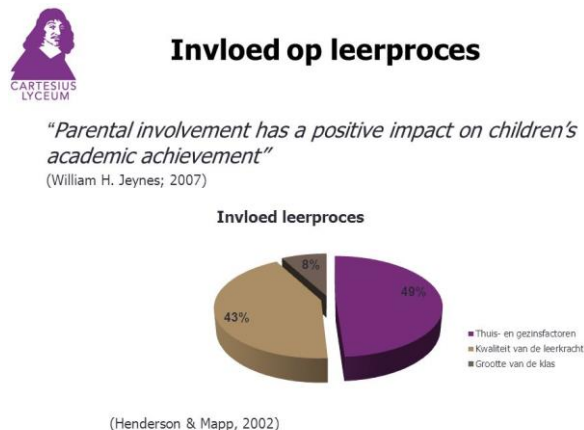
Boeken zijn een goed hulpmiddel voor ouders om met hun kind interactief met taal bezig te zijn (Broekhof, 2011). Tijdens voorlezen gebruiken ouders automatisch meer complexe taal en gaan in op betekenis van woorden. Interactief voorlezen is zeer effectief voor woordenschatontwikkeling. Uit onderzoek door de Universiteit Leiden is echter gebleken dat dit in lagere SES minder effect heeft. Mogelijk is dit voor deze ouders te lastig. Hiervoor is een goede voorbereiding en begeleiding nodig. Een bibliothecaris kan deze begeleiding verzorgen (Broekhof, 2011).

Tijdens dit praktijkonderzoek dien ik er zorg voor te dragen dat bij interactief voorlezen de lat voor ouders niet te hoog komt te liggen. Dit zou ten koste kunnen gaan van de competentiebeleving en motivatie van ouders. Het voornaamste is dat kinderen veel voorgelezen worden, waardoor ze plezier in lezen krijgen. Er ontstaat een positieve spiraal. Door meer (voor)lezen stijgt de woordenschat, wat het leesplezier verhoogt (Mol, 2011). Bovendien is het goed boeken te herhalen. Doordat kinderen nieuwe woorden herhaald horen zullen zij deze beter onthouden (Broekhof, 2016).

2.4 School ondersteunt ouders

2.4.1 Belang van Ouderbetrokkenheid

Het is van belang dat ouders zorgen voor een zo goed mogelijke startpositie van hun kinderen in hun schoolloopbaan. Hierbij gaat het om dagelijkse verzorging zoals slapen en gezonde voeding, bieden van een stimulerende thuisomgeving en hulp bij ontwikkelen van kennis en sociale vaardigheden (Van den Berg et al, 2013). Volgens onderzoek van Henderson en Mapp (2002) (afgebeeld in figuur 5) zijn invloed van thuis- en gezinsfactoren op het leren het grootst (49%). Hierop volgt kwaliteit van de leerkracht als belangrijke invloed van 43%. De grootte van de klas heeft minder invloed; 8%.

Figuur 5

Marzano (2003) spreekt van thuisbetrokkenheid als belangrijke beïnvloedende factor voor ontwikkeling van kinderen.

Van den Berg (2013) stelt dat veel ouders het zeer waarderen wanneer school hen ondersteunt en handvatten geeft hoe zij thuis de ontwikkeling van hun kind kunnen steunen.

2.4.2 Ouderbetrokkenheid en Ouderparticipatie

Tussen deze begrippen wordt een onderscheid gemaakt:

Ouderbetrokkenheid:

De Vries (2010) verstaat hieronder dat ouders meeleven met hun kind. Ouders laten zien dat zij zich gedeeld verantwoordelijk voelen voor de ontwikkeling van hun kind op school.

Ouderparticipatie:

Ouders helpen met klusjes op school, zoals voorlezen, luizencontrole of de sportdag (De Vries, 2010). Kinderen vinden het fijn wanneer ouders aanwezig zijn bij activiteiten. De invloed op de ontwikkeling van kinderen is minder groot dan bij ouderbetrokkenheid (Van den Berg, 2013).

2.4.3 Educatief partnerschap

School en ouders werken samen als partners. Bij partnerschap gaat het om wederzijdse verbondenheid en vertrouwen.

Educatief partnerschap wil zeggen dat men samenwerkt op het gebied van leren (Van den Berg, 2013). Uit onderzoek van Marzano is gebleken dat educatief partnerschap de ontwikkeling en leeropbrengsten van het kind positief beïnvloedt (Marzano 2007, uit: Van den Berg, 2013).

Het educatief partnerschap bestaat uit:

- pedagogisch partnerschap. Hierbij ligt de nadruk op *opvoeding en ontwikkeling* van kinderen.
- didactisch partnerschap. Hierbij ligt de nadruk op samenwerking van ouders en professionals om het *leren* van kinderen te optimaliseren.

Voor dit onderzoek is met name didactisch partnerschap van belang, daar deze zich richt op samenwerking ter verbetering van woordenschat.

2.4.4 Versterken van de relatie

Educatief partnerschap begint met investeren in de relatie tussen leerkracht en ouders. Dit bevordert prestaties van leerlingen (De Bruin et al, 2012, uit: Bakker, 2013). Belangrijk is al bij de intake duidelijk af te spreken wat de gedeelde verantwoordelijkheid is voor het kind, waar de eindverantwoordelijkheid ligt voor de school (onderwijs) en voor de ouders (opvoeding) (Berg, 2013). Het gezamenlijk belang: het welzijn, ontwikkeling en het leerproces van het kind moet men steeds voor ogen hebben (Pameijer, 2012). Dit is de basis van partnerschap.

Voor de onderlinge relatie met ouders is het belangrijk begrip te hebben voor autonomie en cultuur van de ouders, die mogelijk een andere opvoedingsstijl met zich meebrengt (Keulen, 2010). Wanneer aan ouders niet gevraagd wordt naar hun behoeften of mogelijkheden, is de kans groot dat zij zich niet gehoord voelen, waardoor geen echte verandering of verbetering ontstaat. Ouders worden dan ten onrechte gezien als ongeïnteresseerd of onbereikbaar. Het is belangrijk goed te luisteren en in hen te verdiepen (Keulen, 2010).

Volgens Pameijer (2011) zijn ouders zich er niet altijd van bewust dat zij van grote invloed zijn op de leerontwikkeling van hun kind. De leerkracht kan dit aan hen uitleggen. Soms kan het een lastig dilemma zijn wanneer je wel of niet de thuissituatie met ouders bespreekt. Echter, wanneer de school van mening is dat ouders in het belang van het kind het leren beter moeten ondersteunen, kan dit in een vertrouwelijk gesprek met ouders besproken worden, mits het positief geformuleerd wordt. Wat ouders hiermee doen is hun verantwoordelijkheid

Er kunnen verschillende redenen zijn waardoor ouders weinig betrokkenheid tonen (Van den Berg, 2013). Mogelijk zijn zij zelf laaggeletterd en vermijden situaties waarbij gelezen moet worden. Andere ouders zijn drukbezet maar thuis juist zeer betrokken, of zijn teleurgesteld geraakt in de leerkracht. Voor al deze ouders geldt: investeer als leerkracht in de relatie (Berg, 2013).

Volgens De Vries (2013) is de oorzaak van tekort aan ouderbetrokkenheid vaak een eenzijdige manier van communicatie door school. Een voorbeeld hiervan is het versturen van informatie middels nieuwsbrieven en e-mails.

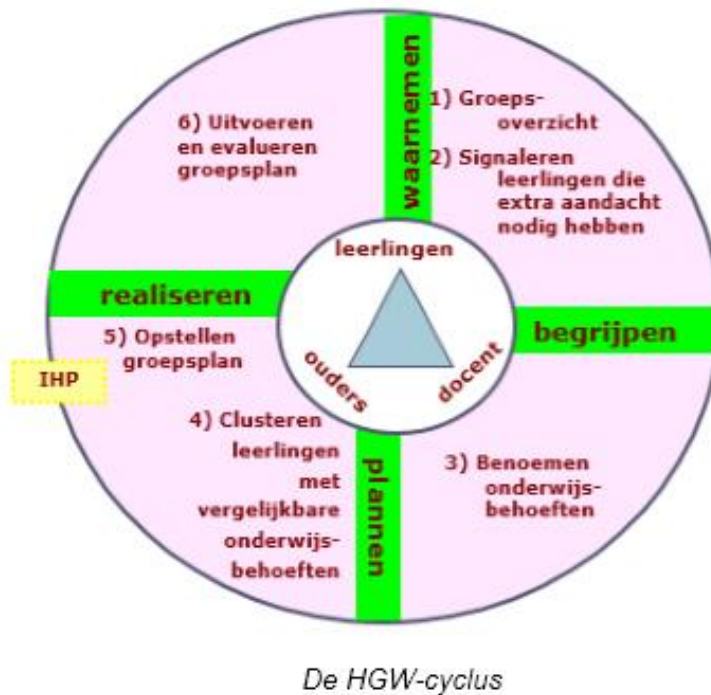
Ouders kunnen reageren maar er is nog geen echte ontmoeting en contact. Ouders willen graag betrokken zijn bij hun kind, maar weten vaak niet hoe zij dat het beste kunnen doen.

De Vries (2013) spreekt in dit verband van Ouderbetrokkenheid 3.0, een formule gericht op samenwerking tussen ouders en school vanuit een gezamenlijk belang en verantwoordelijkheid voor het kind, op basis van gelijkwaardigheid.

De Vries adviseert alle vormen van contact met ouders los te laten (zoals informatieavond, 10-minutengesprekken), alles opnieuw in te richten en middels een gesprekscyclus af te stemmen op persoonlijke behoeften van leerlingen en ouders (De Vries, 2013). Het argument hiervoor is, dat ouders vaak gemotiveerder zijn wanneer zij zich eigenaar voelen van het proces. Wanneer de informatie vanuit één richting komt (de leerkracht) is dit vaak niet het geval. Samen in het gesprek nadenken over mogelijkheden, dat werkt het beste (Pameijer, 2012).

2.4.5 Handelingsgerichte Gesprekscyclus

Voor een persoonlijk afgestemde gesprekscyclus met ouders en leerlingen kies ik voor Handelingsgericht Werken (Pameijer, 2011) omdat dit structuur en planmatigheid biedt en de uitgangspunten aansluiten bij de in dit hoofdstuk beschreven theorie. Afstemmen op onderwijsbehoeften, samenwerking met ouders en een oplossingsgerichte aanpak staan centraal (Pameijer, 2011). Op de B-school wordt gewerkt met HGW kind- en oudergesprekken. De cyclus zoals afgebeeld in figuur 6, wordt echter nog niet volledig toegepast.

Figuur 6 (Pameijer, 2014)

2.5 Ouderroutines

Van den Berg (2013) beschrijft ouderoutines als herkenbare, terugkerende en betekenisvolle activiteiten om ouderbetrokkenheid te vergroten en ontwikkeling van kinderen te stimuleren.

Werken met ouderoutines gebeurt in een “samencultuur”, samen leven, werken, weten, denken, leren en beslissen. Ik ben het eens met de stelling van Van den Berg (2013) dat hieraan een visie ten grondslag dient te liggen over opvoeding, ontwikkelingsstimulering en ouderbetrokkenheid. Afhankelijk van de schoolvisie, eigen visie en uitgangspunten kan een keuze worden gemaakt welke ouderoutines voor de school geschikt zijn.

2.5.1 Voorbeelden van Ouderrouines:

Van den Berg (2013) geeft 17 praktijkvoorbeelden van ouderrouines. Ik maak de volgende selectie van routines die ik nuttig acht in educatief partnerschap op gebied van woordenschat. In overleg met collega's en ouders zullen deze routines worden toegepast.

- Welkomstgesprek
Jaarlijks kennismakingsgesprek waarin getracht wordt zicht te krijgen op onderwijsbehoeften van de leerling, vanuit de perspectieven van de leerkracht, de ouders en het kind. Verantwoordelijkheid voor opvoeding en onderwijs worden door school en ouders gedeeld (Berg, 2013).
- Themabrief
In deze brief wordt uitleg gegeven over het te behandelen thema. Ouders kunnen lezen wat er wordt gedaan in de groep en krijgen informatie hoe zij thuis met het thema aan de slag kunnen gaan (Berg, 2013).

Het welkomstgesprek en themabrief worden reeds op school toegepast. Ik wil onderzoeken hoe ouders deze routines ervaren.

- Huisbezoek
Eén keer per jaar gaat de eigen leerkracht bij iedere leerling thuis op bezoek. De bedoeling is de relatie te versterken. De leerkracht krijgt een duidelijker beeld van de leefsituatie (Berg, 2013).
- Ouderkring
Ouders wonen bijeenkomsten bij waarin informatie wordt gegeven over waar de kinderen mee bezig zijn. Zij kunnen samen met de kinderen activiteiten doen (Berg, 2013).
- Ouderhulpkaarten
Kaarten met ideeën voor activiteiten thuis. Na instructie door de leerkracht worden deze aan ouders meegegeven (Berg, 2013). Er zijn kaarten voor verschillende ontwikkelingsgebieden. Ik kies voor een kaart over taal en lezen.
- Logeerknuffel
Een knuffel gaat mee naar huis met het kind om te logeren. Ouders schrijven met het kind de belevenissen op in een schrift. In de groep mag het kind vertellen en leest de juf uit het schrift voor (Berg, 2013).
- Voorleeskoffer
In de koffer zit een prentenboek dat thuis gelezen kan worden. Het kind neemt een eigen favoriet boek van thuis mee naar school. Het kind vult met ouders een vragenlijst in en maakt een tekening over het boek. In de kring vertelt het kind over het boek, laat de tekening zien en leest de leerkracht uit het boek voor (Stoep, 2004).

2.6 Relatie met deelvragen

Middels theoretisch onderzoek zijn de deelvragen gedeeltelijk beantwoord. In deze paragraaf volgt een beschrijving van antwoorden op de deelvragen. In hoofdstuk 3 volgt een beschrijving hoe dit in de praktijk onderzocht wordt.

1. Op welke manier kunnen ouders en leerkrachten samen een krachtige en taalrijke leeromgeving scheppen zodat kinderen optimaal de woordenschat kunnen ontwikkelen?

Uit theoriestudie blijkt dat thuisbetrokkenheid en rijk taalaanbod in de thuissituatie woordenschatontwikkeling stimuleert. Door te investeren in de relatie en educatief partnerschap kunnen ouders en school samenwerken en woordenschat van leerlingen stimuleren. Hierbij is goede wederzijdse communicatie en begrip van groot belang. Ouders worden mogelijk bewust van hun positieve invloed op hun kinderen. Empowerment en eigenaarschap simuleren dit proces. Voorlezen en interactief voorlezen zijn een goed middel. Middels HGW gesprekken en ouderoutines zal ik met ouders samenwerken teneinde een krachtige taalrijke leeromgeving te scheppen ter bevordering van de woordenschat. Daarna zal worden gemeten of deze werkwijze effectief is gebleken.

2. Hoe kan Handelingsgericht Werken worden gebruikt om het educatief partnerschap met ouders verder te ontwikkelen?

Uit literatuurstudie blijkt dat HGW structuur biedt voor persoonlijk afgestemde gesprekscycli met ouders. Ouders en leerkrachten kunnen afstemmen op persoonlijke mogelijkheden en behoeften. Middels gesprekken wordt geïnvesteerd in de relatie, wat ouders een stem en eigenaarschap geeft. Deze gesprekken zullen tijdens het onderzoek plaatsvinden. Uit analyse zal blijken of deze gesprekken effectief worden bevonden voor educatief partnerschap.

3. a. Welke interventies met ouders zijn geschikt voor de stimulering van woordenschat bij de leerlingen?
b. Wat is het effect van deze interventies op groei van woordenschat van onze kleuters in de praktijk?
 - a. Uit literatuurstudie kan worden aangenomen dat ouderoutines geschikt zijn voor stimulering van woordenschat bij de leerlingen.
 - b. Deze routines zullen tijdens het onderzoek worden ingezet waaruit zal blijken wat het effect is op de groei van woordenschat van de leerlingen.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksstrategieën

3.1 Onderzoeksvorm

In dit onderzoek wil ik mijn eigen beroepspraktijk onderzoeken om deze te verbeteren. De Lange (2011) noemt dit een actieonderzoek.

Door middel van vooronderzoek, literatuuronderzoek en gesprekken met ouders wil ik onderzoeken hoe wij door samenwerken met ouders de kinderen kunnen stimuleren in woordenschatontwikkeling. Helpen gesprekken ouders hier op een mogelijk andere manier mee bezig te zijn en merken zij dat dit effect heeft op de woordenschatontwikkeling van hun kind? In deze gesprekken is emancipatie, participatie en empowerment van belang. Ik wil de deskundigheid van ouders benutten en samenhang en betrokkenheid tot stand brengen. Ouders bepalen mede de richting en resultaten. Ook ben ik er zelf bij betrokken. Dit past bij het kritisch-emancipatorisch paradigma (De Lange, 2011).

Vooronderzoek

Door middel van gesprekken met collega's, vragenlijsten (bijlagen 1 en 2) en toetsresultaten wordt de beginsituatie en probleemanalyse duidelijk. Dit wordt beschreven in H 1.4.

In literatuurstudie, beschreven in H 2, wordt onderzocht hoe het stimuleren van woordenschatontwikkeling, ondersteuning van kinderen door ouders en ondersteuning van ouders door de school vorm kunnen krijgen.

Data verzamelfase

In paragraaf 2.6 is beschreven welke antwoorden op de deelvragen zijn gevonden middels literatuurstudie. Middels verzameling van gegevens zal de effectiviteit van de interventies worden onderzocht.

Ik breng een bezoek aan VVE-thuis bij de peuters. Ik spreek met leidsters en ouders hoe zij dit ervaren.

Op basis van gegevens van het onderdeel taal-denken uit Bosos observatielijsten (Janssens, sd) en het onderdeel woordenschat uit CITO Taal voor Kleuters (CITO, 2011), selecteer ik 6 kleuters die deelnemen aan het onderzoek.

De ouders van deze leerlingen nodig ik uit deel te nemen aan het onderzoek. Middels huisbezoeken, interviews en handelingsgerichte gesprekken wordt gebouwd aan relatie en educatief partnerschap. Nadruk ligt op empowerment van ouders als ervaringsdeskundigen en wederzijdse betrokkenheid. Gezamenlijk worden ouderrouines gekozen en toegepast.

De ouders vormen tevens een focusgroep tijdens de ouderkring, één van de ouderrouines. De Lange (2011) beschouwt een focusgroep als variant van een groepsinterview waarbij kennisontwikkeling het gevolg is van een sociaal constructief proces. Naast het geven van informatie door mij als onderzoeker worden bevindingen en ervaringen met de ouderrouines gedeeld en aanvullende ideeën besproken.

Aan de hand van interviews met open vragen meet ik bij ouders en leerlingen hoe zij de samenwerking ervaren.

Ik vraag zes collega's deel te nemen aan een focusgroep, waarin ik mijn ervaringen en bevindingen deel en in een brainstormsessie vraag om nadere ideeën en adviezen.

De data verzamelfase neemt zeven weken in beslag, tussen de voorjaarsvakantie en meivakantie.

Evaluatiefase

Dit is een terugblik op de onderzoeksvraag en deelvragen. Door bevindingen met betrokkenen te delen worden antwoorden en conclusies geformuleerd en middels reflectie geëvalueerd.

3.2 Betrokkenen

Bij dit onderzoek zijn 6 leerlingen met hun ouders uit mijn groep 1/2 en collega's uit de onderbouw betrokken. Met de ouders worden de gesprekken gevoerd. Zij brengen thuis het plan in praktijk met hun kind. In mijn groep 1/2 worden ouderoutines toegepast. Met mijn duo-collega wordt dit besproken, voorbereid en geëvalueerd. De onderbouwcollega's geven feedback aan de hand van ervaringen die ik met hen deel.

3.3 Ethiek

In iedere fase van dit onderzoek dien ik als onderzoeker ethisch en transparant te handelen en volgens een consistente lijn vanuit de onderzoeksvraag en deelvragen het onderzoek te beschrijven.

Voorbereidende fase

In de eerste drie hoofdstukken dient volgens een heldere lijn het voortraject voor het praktijkonderzoek beschreven te worden. In overleg met directie, leerwerkplekbegeleider en collega's en het afnemen van vragenlijsten wordt de handelingsverlegenheid duidelijk en worden de te ondernemen stappen besproken. In hoofdstuk 1 formuleer ik vanuit de handelingsverlegenheid de onderzoeksvraag en deelvragen. Vanuit deze vragen onderzoek ik de theorie en beschrijf ik de betekenis voor de praktische uitvoering. In paragraaf 3.5 beschrijf ik vanuit de interventies en deelvragen in een schema de stappen die ondernomen worden in het praktijkonderzoek. In een teamvergadering op 12 november 2016 heb ik de plannen voor het onderzoek voorgelegd en medewerking gevraagd, zodat draagvlak werd gecreëerd. Gegevens van deze teamvergadering zijn opvraagbaar.

Uitvoerende fase

In overleg met mijn duo-collega en werkplekbegeleider wordt een selectie gemaakt van zes leerlingen die met ouders een onderzoeksgroep vormen. Aan de ouders vraag ik medewerking voor het onderzoek. In samenwerking met ouders is het belangrijk te werken vanuit gelijkwaardigheid. Ook dien ik steeds rekening te houden met meningen van ouders en verschil in cultuur en opvattingen. Gedrag van ouders is niet zomaar te beïnvloeden. Wel kan ik suggesties geven. Wat zij vervolgens hiermee doen is hun verantwoordelijkheid (Pameijer, 2011). Meningen en opvattingen van collega's dienen gehoord te worden. Ik heb hun medewerking nodig en dien rekening te houden met werkdruk en extra belasting. In gesprekken met betrokkenen zal positief, oplossingsgericht en transparant gecommuniceerd worden. Zo dien ik te voorkomen dat het idee van een verborgen agenda ontstaat.

Ouders krijgen een kopie van gespreksverslagen. Van interviews worden geluidsopnames gemaakt. Hiervoor wordt toestemming gevraagd. Na verslaglegging worden deze verwijderd. Ik informeer de betrokkenen dat de privacy op deze manier beschermd wordt. Verslaglegging van interventies houd ik bij in een logboek waarin ik reflecteer en evalueer (zie voor een logboekoverzicht bijlage 13 en voor verslagen van interventies bijlage 4-12).

Rapportage

In de hoofdstukken waarin analyse, conclusie en evaluatie beschreven wordt, dient ethisch gehandeld te worden. Gegevens van betrokkenen worden geanonimiseerd. In beschrijving van conclusies en evaluatie dien ik als onderzoeker zorgvuldig te handelen en positief te formuleren om te voorkomen dat betrokkenen worden gestigmatiseerd. De transparante lijn wordt doorgezet door conclusies vanuit de deelvragen te beschrijven.

3.4 Triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid

Triangulatie ontstaat door gebruik van verschillende literatuurbronnen en onderzoeksmethodes. Informatie wordt verzameld bij verschillende betrokkenen, zoals collega's, ouders, leerlingen en tijdens het bezoek aan VVE Thuis bij ouders en leidsters. Mijn collega's, critical friends, leerwerkplekbegeleider, directeur en studiebegeleider functioneren als klankbord. In overleg met hen kan ik reflecteren en mogelijke aanpassingen maken. In gesprek met ouders ontstaat verandering van perspectief en triangulatie. In een logboek beschrijf ik verslagen van interventies waarop ik reflecteer en mogelijk aanpassingen maak voor nieuw te ondernemen stappen.

Validiteit ontstaat door steeds terug te kijken op de onderzoeksvraag en deelvragen. Hierdoor wordt nagegaan of het gewenste aspect onderzocht en gemeten wordt (De Lange, 2011). In het schema in paragraaf 3.5 beschrijf ik welke onderzoeksinstrumenten gebruikt worden, wat het doel is, welke deelvragen ik hiermee wil beantwoorden, wie betrokkenen zijn en waar het in dit onderzoeksverslag beschreven wordt. Hiermee verwacht ik validiteit en betrouwbaarheid te bewerkstelligen.

Betrouwbaarheid ontstaat door bij gesprekken en ouderrouines aan collega's feedback te vragen en aan ouders (wat betreft de oudergesprekken en hun eigen kind) en collega's inzicht te bieden in verslagen. Door reflectie en verslaglegging in het logboek wordt steeds gekeken of er aanpassingen nodig zijn. Weergave van interventies in het schema in paragraaf 3.5 biedt de lezer inzicht en betrouwbaarheid in de ondernomen stappen. Als onderzoeker is het belangrijk na interviews een algemeen beeld te schetsen (De Lange, 2011). Bij de beschrijving van de analyse van interviews in hoofdstuk 4 kies ik voor het gebruik van een codeboom (Boeije, 2005) waarin categorieën worden samengevoegd. Met deze werkwijze die door Boeije "coderen" genoemd wordt, wordt analyse van gegevens inzichtelijk en betrouwbaar beschreven.

3.5 Onderzoeksmethoden

In onderstaand schema is zichtbaar welke onderzoeksinstrumenten worden gebruikt, welke deelvragen met deze instrumenten worden onderzocht, wat het doel en middel is, wie betrokken zijn en waar het in dit onderzoeksverslag is beschreven.

De deelvragen zijn in het schema genummerd en verwijzen naar onderstaande vragen.

1. Op welke manier kunnen ouders en leerkrachten samen een krachtige en taalrijke leeromgeving scheppen zodat kinderen optimaal de woordenschat kunnen ontwikkelen?
2. Hoe kan Handelingsgericht Werken worden gebruikt om het educatief partnerschap met ouders verder te ontwikkelen?
3. a. Welke interventies met ouders zijn geschikt voor de stimulering van woordenschat bij de leerlingen?
b. Wat is het effect van deze interventies op groei van woordenschat van onze kleuters in de praktijk?

Onderzoeks-instrumenten	Deelvragen	Doel	Middel	Betrokkenen	Beschreven in
Documentonderzoek		Niveau woordenschat op B-school in kaart brengen	LVS: CITO Taal voor Kleuters Woordenschat CITO groep 4-7 Drempeltoets DWS groep 8	Alle leerlingen B-school	Paragraaf 1.4
Vragenlijsten		In kaart brengen van beginsituatie, probleemanalyse, oorzaak en wat er gedaan zou kunnen worden.	-Open en gesloten vragen -Zelfscan Ouderbetrokkenheid (De Vries, 2010)	-Collega's B-school -Zelfscan: 3 collega's en 2 ouders	Paragraaf 1.4
Bezoek VVE Thuis	Deelvraag 1, Deelvraag 3a m.b.t Ouderkring	In kaart brengen van bevindingen van leidsters en ouders. Kan dit concept gebruikt worden bij kleuters?	Observatie, gesprekken met ouders en leidsters. Analyse van bevindingen delen met collega's.	Leidsters, ouders en peuters van VVE groep.	Paragraaf 4.1 Bijlage 4
Logboek	Deelvraag 1,2,3	Verslaglegging, reflectie, evaluatie interventies. Mogelijk vervolgstappen aanpassen.	Verslaglegging logboek	Onderzoeker	Verslagen van interventies in bijlagen 4-12. Overzicht van logboek bijlage 13
Interviews	Deelvraag 1,2,3	Meningen, ervaringen, ondersteuningsbehoeften en mogelijkheden ouders in kaart brengen. Evalueren en meten van effectiviteit interventies a.d.h.v bevindingen van ouders.	Open vragen, HGW gesprekken met ouders.	Zes ouders onderzoeks-groep.	Paragraaf 4.3 en 4.9 Bijlagen 6 en 11.
Open observaties	Deelvraag 1,3	Bij ouderrouines Logeerknuffel en Voorleeskoffer effectiviteit meten in de groep.	Open observatie, opschrijven wat ik zie. Hoe reageren kinderen en ouders?	Kinderen en ouders onderzoeks-groep.	Paragraaf 4.7 en 4.8 Bijlagen 8 en 9.
Focusgroep collega's	Deelvraag 1,2,3	Collega's fungeren als klankbord. Ik deel bevindingen. Samen nadenken over vervolgstappen.	Na delen van bevindingen middels brainstormsessie ideeën delen m.b.t vervolgstappen.	Zes collega's	Paragraaf 4.6 Bijlage 10
Ouderrouines: 1.Huisbezoek 2.Ouderhulpkaart 3.Ouderkring * (Tevens focusgroep) 4.Logeerknuffel 5.Voorleeskoffer	-Huisbezoek: Deelvraag 1,2,3a, 3b -Ouderhulpkaart en ouderkring: 1,3a, 3b -Logeerknuffel en Voorleeskoffer: 3a, 3b	Toepassen van ouderrouines als interventies. Meten van effectiviteit.	Open observaties. Interviews met ouders. A.d.h.v. bevindingen van ouders en onderzoeker wordt analyse opgemaakt.	Ouders en leerlingen onderzoeks-groep	Paragraaf 4.2, 4.4, 4.5, 4.7 en 4.8 Bijlagen 4-12

* De ouderroutine "Ouderkring" kan fungeren als focusgroep, een variant van een groepsinterview (Lange, 2011). Er kunnen ervaringen, tips en adviezen worden gedeeld om thuis aan de slag te gaan met voorlezen, spelenderwijs de themawoorden oefenen en dergelijke. Ook wordt gedeeld wat werkt voor de ouders en wat het effect is voor het kind.

Hoofdstuk 4: Analyse

In dit hoofdstuk volgt een beschrijving van de data analyse van uitgevoerde interventies. De grijs gearceerde teksten bevatten citaten van ouders uit de onderzoeksgroep.

In het afsluitend interview, beschreven in 4.9, geven ouders een cijfer voor de ouderrouines. In een grafiek wordt vervolgens inzichtelijk gemaakt hoe ouders de ouderrouines hebben gewaardeerd.

4.1 VVE Thuis

Bij de VVE-groepen bij de peuters worden op onze school VVE Thuis-bijeenkomsten gehouden waarin ouders worden ondersteund om leerzame activiteiten met hun kinderen thuis te ondernemen. Ik breng een bezoek om te ondervinden hoe deze bijeenkomsten in de praktijk worden ingevuld. Er is budget vrijgemaakt om VVE Thuis-bijeenkomsten te organiseren bij de kleuters. Hierover heb ik mailcontact met de onderwijsstichting. Het doel van het bezoek is te onderzoeken of deze werkwijze wellicht toegepast kan worden bij de kleuters. Een verslag van het bezoek en mailcontact is beschreven in bijlage 4.

Ik beschrijf mijn bevindingen naar aanleiding van het bezoek, gesprekken met ouders, leidsters en mailcontact met de onderwijsstichting.

- Tijdens deze ouderkring wordt informatie gegeven door de leidsters, een opvoeddeskundige en bibliothecaris.
- Uitgevoerde activiteiten thuis worden besproken en geëvalueerd.
- Ouders zijn positief over activiteiten thuis. Zij zien een positief effect op de interactie en ontwikkeling van hun kind.
- Ouders en leidsters delen positieve ervaringen. Zij zien meerwaarde in het overbrengen van informatie en onderling contact.
- Leidsters zoeken naar een eigen invulling, daar het aanbod van VVE niet volledig aansluit bij de doelgroep en zij meer vanuit gelijkwaardigheid met ouders willen samenwerken.
- Uit mailcontact met de onderwijsstichting blijkt dat na overleg met de gemeente besloten is dat VVE-coaches zich binnen de stichting middels een intervisiegroep zullen verdiepen in Ouderbetrokkenheid 3.0 (Vries, 2013), ten einde een visie op ouderbetrokkenheid te vormen. Iedere groep voor VVE Thuis is vrij een eigen invulling te geven, aansluitend bij de behoefte van de populatie. In mei 2017 volgt een intervisie en evaluatie en zal rapport uitgebracht worden aan de gemeente (onderwijsstichting H3O).

4.2 Huisbezoeken

Uit literatuurstudie is gebleken dat het afleggen van huisbezoeken helpt de relatie met ouders te versterken. Om effectiviteit in de praktijk te onderzoeken kies ik ervoor als start van de interventies bij de leerlingen uit de onderzoeksgroep op huisbezoek te gaan. Een verslag is beschreven in bijlage 5.

- De leerlingen vinden het bijzonder dat ik op bezoek kom.
- De kinderen laten veel van zichzelf zien, zoals speelgoed, knuffels en de kamer.
- Ik zie hoe de kinderen spelen en zich gedragen in de eigen omgeving.
- Ik maak kennis met broers en zussen en zie hoe het kind met hen omgaat.
- Ouders delen met mij hun opvoedingsvragen en zorg om hun kinderen. In de opvoeding staan zij soms voor moeilijke keuzes.
- Ik krijg een beeld van de leefomgeving, de kamer, het speelgoed, de interactie met ouders en broers of zussen en zie welke ruimte ze hebben om (buiten) te spelen.

4.3 Interviews

Middels interviews wil ik meningen, ervaringen, ondersteuningsbehoeften en mogelijkheden van ouders in kaart brengen. Ouderrouines worden aan de ouders voorgelegd en besproken ten einde deze uit te proberen. Ervaringen en bevindingen worden gedeeld tijdens de ouderkring en het afsluitend interview. De ouderrouines themabrief en het welkomstgesprek zijn bij de ouders bekend zodat zij hun bevindingen tijdens dit interview met mij kunnen delen. In bijlage 6 is het verslag bijgevoegd.

Om de beschrijving van analyse inzichtelijk te maken kies ik voor gebruik van een codeboom (Boeije, 2005).

Informatie vanuit school

- Wordt door allen gelezen.
- Gebruiksvriendelijk.

Tips en adviezen voor thuisactiviteiten in themabrief

- Wordt zeer gewaardeerd.
- Geeft inspiratie en ideeën.
- Twee ouders bedenken liever zelf activiteiten, eigen inspiratie.

“Dat motiveert echt. Nu ga ik bijvoorbeeld naar de speeltuin met een doel.”

Activiteiten thuis

- Voorlezen.
- Spelletjes.
- Knutselen.
- In de natuur op pad.
- Ouders vinden dit belangrijk voor de taalontwikkeling.

Ondersteuning vanuit school

- Ouders staan open voor advies wat men thuis met de kinderen kan doen ter stimulering van de woordenschat.
- Een ouder vraagt: *“VVE thuis: zou dit door kunnen gaan bij de kleuters?”*

Ouderrouines

- Ouders zijn bereid alle aangeboden ouderrouines uit te proberen.

4.4 Ouderhulpkaart

Uit literatuurstudie is gebleken dat voorlezen woordenschat stimuleert. De ouderhulpkaart “Lezen met begrip” (Eduforce, sd) dient als interventie om ouders te ondersteunen bij het interactief voorlezen. Deze ouderhulpkaart wordt gedurende een week thuis uitgetoetst en tijdens de ouderkring en het afsluitend interview besproken om ervaringen en bevindingen te meten.

Tijdens de ouderkring delen ouders hun bevindingen met de kaart. Zij vertellen dat het voor hen niet nieuw is. Zij stellen dit soort vragen al aan hun kinderen tijdens het voorlezen. Het verslag van de ouderkring is beschreven in bijlage 7.

Tijdens het afsluitend interview vertellen drie ouders dat de kaart een impuls gaf om denkvragen te stellen aan de kinderen. Voor één moeder was het een nieuwe ervaring tijdens het voorlezen met haar kind door middel van vragen een verdiepend gesprek met haar kind aan te gaan. Voor de andere moeders gaf het extra motivatie er weer mee aan de slag te gaan. Het verslag van het interview is te lezen in bijlage 11.

4.5 Focusgroep Ouderkring

De ouders vormen een focusgroep tijdens de ouderkring.

Naast het geven van informatie door mij als onderzoeker worden bevindingen en ervaringen met ouder routines gedeeld en aanvullende ideeën besproken. Door de ouderkring te organiseren wordt effectiviteit ervaren door ouders en mij als onderzoeker. Het verslag van de ouderkring is beschreven in bijlage 7.

- Ik geef informatie over woordenschatontwikkeling en hersenontwikkeling in de eerste zeven levensjaren.
- Ik geef toelichting bij het gebruik van woordwebben en netwerken van begrippen.
- We bespreken bevindingen van ouders met de Ouderhulpkaart “Lezen met Begrip” (Eduforce, sd). De ouders vertellen dat zij dit soort gesprekken hebben met hun kinderen tijdens het voorlezen. Voor hen was dit niet nieuw. Men vindt het echter goed om weer bewust mee bezig te zijn.
- Ouders leggen onderling contact. Men deelt ervaringen over opvoeding. Zij leren elkaar en elkaars kinderen beter kennen.
- Ouders delen ideeën, zoals het vormen van een kinderkoor.

4.6 Focusgroep collega's

Ik deel mijn bevindingen van de interventies en geef toelichting op de waarde van de interventies. Collega's reageren tijdens een brainstormsessie.

- Huisbezoeken kosten veel tijd. Dit kan tot extra werkdruk leiden.
- HGW: de inhoud en bedoeling lijkt niet duidelijk te zijn. Collega's hebben het idee dat hierbij teveel op resultaten wordt ingegaan en te weinig op de ontwikkeling.
- Oudergesprekken: er is binnen school altijd gelegenheid tot aanvullend gesprek.
- Ouderbetrokkenheid en activiteiten die door school hiervoor worden ingezet zijn volgens collega's voldoende.
- Wij bespreken de volgende stappen:
 - Bij ouders peilen of zij ouderbetrokkenheid als voldoende ervaren.
 - Voor het realiseren van het doel van dit onderzoek (verbeteren van de woordenschat) is meer tijd nodig. Het effect op woordenschatontwikkeling kan worden gemeten door middel van interviews met ouders.

4.7 Logeerknuffel

Uit literatuurstudie is gebleken dat het gebruik van een logeerknuffel effectief kan zijn voor educatief partnerschap met ouders en woordenschat-ontwikkeling. De kleuters uit de onderzoeksgroep nemen om de beurt de knuffel mee naar huis.

De analyse wordt gemaakt aan de hand van observaties in de klas en tijdens interviews waarin bevindingen met ouders worden gedeeld.

- De kinderen nemen de verantwoording en zorg voor de beer serieus.
- De beer wordt betrokken bij alles wat de kinderen doen, op school en thuis.
- De beer wordt gezien als vriendje waar je mee kunt spelen, waar je voor moet zorgen en die je kan troosten.
- De beer stimuleert het spel en de fantasie.
- De beer stimuleert actief taalgebruik. Tijdens het spel wordt veel door de kinderen gesproken met de beer en over de beer.
- Wanneer ouders met de kinderen het verslag van de logeerpartij in het schrift noteren wordt de woordenschat, zinsbouw en taal-denken gestimuleerd.
- Wanneer het kind in de kring vertelt en er een kringgesprek ontstaat wordt woordenschat, zinsbouw en taal-denken gestimuleerd.
- Het plezier en de betrokkenheid helpen het kind over de drempel te stappen en te spreken, ook als dat moeilijk is.

4.8 Voorleeskoffer

Uit literatuurstudie is gebleken dat voorlezen woordenschat stimuleert. Om het voorlezen thuis te stimuleren en leesplezier te verhogen wordt als ouderoutine de voorleeskoffer geïntroduceerd. Middels observatie en interviews met ouders wordt de effectiviteit in de praktijk gemeten.

“Dit is een goed hulpmiddel. Spelenderwijs bezig zijn werkt het beste en is leuker voor mijn kind dan te moeten zitten en praten. Daar leren wij als ouders van. Als ik zeg: ‘kom ,we gaan lekker zitten met een kopje thee en praten’, dat werkt niet. Maar met zoiets komt ze los en gaat ze lekker praten.”

- Het boek van school is nieuw voor de kinderen en ouders en wordt gezien als welkome aanvulling.
- Wanneer ouders thuis met hun kind het formulier over het boek invullen, wordt de woordenschat, zinsbouw en taal-denkvermogen gestimuleerd.
- Ouders hebben gemerkt dat in de boeken op een ander niveau taal wordt gebruikt dan bij de dagelijkse spreektaal. Zij zien hier de meerwaarde van.
- Ouders raken gemotiveerd prentenboeken aan te schaffen of te lenen bij de bibliotheek.
- Door herhaald voor te lezen onthouden de kinderen de zinnen en woorden. Zij gaan op hun eigen manier voorlezen en passen de woorden en zinnen toe in hun eigen taalgebruik.
- Ouders ervaren een nieuwe stimulans thuis voor te lezen.
- Het verhoogt het leesplezier.
- Sommige kinderen vinden het moeilijk te vertellen over het boek en denk-stimulerende vragen te beantwoorden. Hierin kunnen ze nog groeien wanneer wij dit vaker doen.

4.9 Afsluitend interview

Door middel van dit interview heb ik met de ouders de samenwerking geëvalueerd. In de analyse, door middel van de codeboom (Boeije, 2005), beschrijf ik de uitkomsten.

Samenwerking

- Grote meerwaarde.
- Wederzijdse betrokkenheid.
- Contact met andere ouders.
- Samenwerking tussen ouders en school is op dit moment voldoende. Ouderroutines zijn echter van toegevoegde waarde.
- Meer tijd en ruimte voor gesprek.
- Gesprek gaat minder over de resultaten, meer over het kind zelf.
- Afstand tussen ouders en school wordt kleiner.

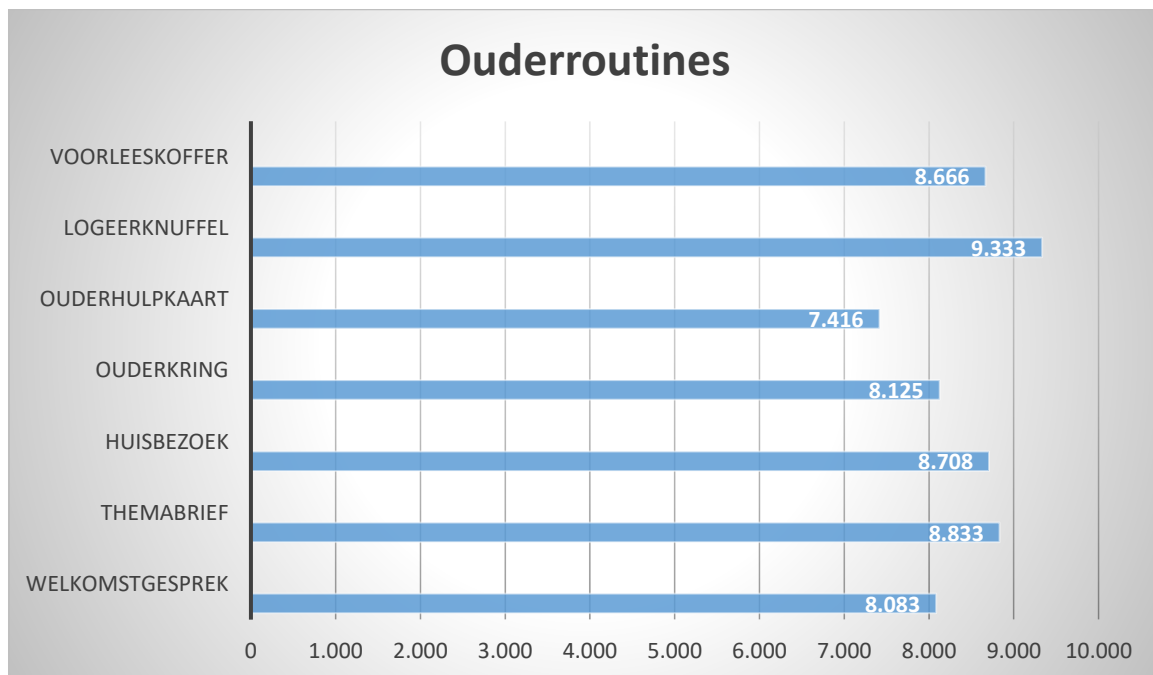
Woordenschatontwikkeling

- Met name de ouderhulpkaart geeft nieuwe impuls en aanvulling bij het voorlezen.
- Twee ouders zien vooruitgang in taalproductie van hun kinderen.

Ouderroutines

- Ouders beoordelen alle ouderroutines als effectief voor educatief partnerschap tussen ouders en school en woordenschatontwikkeling van de kinderen.
- De ouderhulpkaarten, logeerknuffel en voorleeskoffer zorgden dat ouders en kinderen spelenderwijs met talige interactie bezig waren. Dit zorgde voor plezier en betrokkenheid.
- Kinderen worden gestimuleerd tot actief taalgebruik en taal-denken.

Tijdens het interview heb ik bij iedere ouderoutine een schaalvraag gesteld. Ouders konden een waarde van 1-10 toekennen aan ouderoutines, naar de mate waarin zij deze effectief bevonden voor educatief partnerschap en woordenschatontwikkeling van hun kind. In onderstaande grafiek zijn de gemiddelden van deze cijfers zichtbaar.

Figuur 9: grafiekanalyse ouderoutines

Alle ouderoutines zijn door de ouders hoog gewaardeerd. De logeerknuffel, themabrief, voorleeskoffer en het huisbezoek zijn als meest effectief beoordeeld.

4.10 Handelingsgericht werken

Uit literatuurstudie is gebleken dat bij HGW afstemming en samenwerking tussen school en thuis belangrijk is (Pameijer, 2011). HGW geeft structuur die leerkracht en ouders kan helpen het educatief partnerschap vorm te geven. Door tijdens gesprekken met ouders steeds te zoeken naar afstemming en samenwerking kon dit in de praktijk ervaren worden. Middels interviews en het delen van ervaringen werd de effectiviteit gemeten.

- Onderwijsbehoeften van de leerlingen worden besproken.
- Ik bespreek met ouders een plan.
- Ouderoutines worden toegepast.
- Ik evalueer met ouders het plan tijdens het afsluitend interview.
- De ouderoutines zijn door mij en ouders als effectief ervaren voor de woordenschatontwikkeling. Dit blijkt uit de analyse van het interview.
- De HGW-cyclus (Pameijer, 2011), met name afstemming tussen ouders en school, wordt door ouders en mij als helpend en effectief ervaren voor het educatief partnerschap.

“Bij mijn oudere kind had ik soms het gevoel tegen de leerkracht op te moeten boksen. Nu voel ik mij meer gehoord.”

Hoofdstuk 5: Conclusies

Aan de hand van de deelvragen en onderzoeksvraag zoals beschreven in hoofdstuk 1 beschrijf ik in dit hoofdstuk mijn conclusies van dit onderzoek. Vervolgens beschrijf ik aanbevelingen die voortkomen uit de conclusies.

Deelvragen

1. Op welke manier kunnen ouders en leerkrachten samen een krachtige en taalrijke leeromgeving scheppen zodat kinderen optimaal de woordenschat kunnen ontwikkelen?

Uit literatuurstudie is gebleken dat het allereerst van belang is de relatie tussen school en ouders te versterken.

Uit praktijkonderzoek is gebleken dat door versterking van de relatie en wederzijdse betrokkenheid tussen ouders en leerkrachten een basis voor educatief partnerschap wordt gelegd. De huisbezoeken en handelingsgerichte gesprekken zijn hiervoor een hulpmiddel gebleken. De drempel tussen school en thuis, die kennelijk door ouders werd ervaren, werd verlaagd. Door samenwerking tussen ouders en leerkracht ontstaat een krachtige en taalrijke leeromgeving en kan worden afgestemd op de behoefte van de leerling.

Het gebruik van de logeerbeer, voorleeskoffer en ouderhulpkaart hebben een bijdrage geleverd aan het educatief partnerschap. Het gaf de ouders en mij als leerkracht iets concreets in handen. Wij hebben ondervonden dat dit kinderen stimuleerde in ontwikkeling van niet alleen de woordenschat maar ook zinsbouw en taal-denkvermogen.

Uit literatuurstudie blijkt dat eenzijdige informatie vanuit school naar ouders niet het gewenste effect heeft (Vries, 2013). Uit interviews blijkt echter dat schriftelijke informatie vanuit school zoals nieuwsbrieven, e-mails en themabrieven door ouders gelezen en gewaardeerd wordt. Deze manier van informatievoorziening helpt hen in de thuissituatie aan te sluiten op hetgeen het kind op school leert. Dit draagt bij aan educatief partnerschap.

2. Hoe kan Handelingsgericht Werken worden gebruikt om het educatief partnerschap met ouders verder te ontwikkelen?

In het onderzoek hebben de ouders en ik HGW als rijk en zinvol ervaren. HGW blijkt geschikt voor de dialoog en afstemming tussen ouders en school (Pameijer, 2011). De focus is niet probleemgericht, maar oplossingsgericht. Er wordt gebruik gemaakt van talenten en mogelijkheden en positief gesproken en gedacht. Ouders waarderen dit zeer.

Door middel van dit onderzoek heb ik verdiepte kennis en ervaring opgedaan met HGW. Hieruit kan ik concluderen dat HGW een effectief middel is om anders naar leerlingen en ouders te leren kijken. Door het positieve en oplossingsgerichte karakter blijkt er meer mogelijk te zijn.

Ik ben van mening dat op deze manier conflicten, communicatieverstoringen en het idee van “niet mee willen werken” aan de zijde van leerkrachten én ouders voorkomen kunnen worden. Dit heeft een prettige samenwerking in educatief partnerschap als resultaat.

Uit analyse van de focusgroep met collega's kan geconcludeerd worden dat HGW onvoldoende is geïmplementeerd in de onderbouw. Er lijkt binnen het team een tekort aan kennis van HGW te zijn. Dit is nodig om draagvlak te creëren.

3 a. Welke interventies zijn geschikt voor de stimulering van woordenschat?

Als interventies is gekozen voor ouderoutines. Deze blijken allen geschikt voor stimulering van woordenschat. Ouders waarderen de ouderoutines de logeerknuffel, themabrief, voorleeskoffer en het huisbezoek als meest van waarde en helpend voor woordenschatontwikkeling. Door het gebruik van ouderoutines wordt een brug tussen ouders en school geslagen. Ouders zien het als een goed hulpmiddel aan te sluiten bij waar het kind op school mee bezig is.

Uit de focusgroep met collega's is gebleken dat de meningen verschillen over het gebruik van de ouderoutines. De toegevoegde waarde is voor hen duidelijk. Er is echter terughoudendheid daar men vreest dat de routines extra werkdruk met zich mee brengen. Met name het huisbezoek wordt gezien als grote tijdsinvestering.

Volgens De Vries (2013) is het niet nodig dat de leerkracht bij ieder kind op huisbezoek gaat. Met de ouders kan besproken worden wat de behoefte is aan verschillende ouderoutines. Binnen het team kan worden besproken welke vorm wenselijk is. Wellicht kan dit zorg om werkdruk wegnemen.

3 b: Wat is het effect van deze interventies op groei van woordenschat van onze kleuters in de praktijk?

De tijd voor dit onderzoek is te kort om het effect op de woordenschat bij de leerlingen te meten. Er zijn nog geen nieuwe meetbare resultaten beschikbaar om met elkaar te vergelijken.

Uit analyse van interviews met ouders kan geconcludeerd worden dat de ouderoutines van meerwaarde zijn voor woordenschatontwikkeling van de kinderen. Ouders ervaren dat zij thuis met het kind spelenderwijs met taal bezig waren. Met name de logeerknuffel en voorleeskoffer gaven hier gelegenheid voor. Zij merkten dat het spelelement goed werkt voor de betrokkenheid van het kind. De kinderen en ouders waren zich soms niet bewust van het leerelement. Door dit samen te bespreken ondervonden ouders de kracht van spel en plezier maken.

Ouders hebben gemerkt dat zij al veel intuïtief doen in de interactie met het kind. Het stellen van denkvragen bij het voorlezen (de ouderhulpkaart) was voor een aantal ouders bekend. Dit beoordeelden zij positief en verhoogde het competentiegevoel. Het gaf een steuntje in de rug om er thuis (weer) intensiever mee bezig te zijn.

De Ouderkring bleek voor ouders een prettige manier om elkaar beter te leren kennen en ervaringen te delen. De informatie die ik met hen deelde werd door ouders als nuttig ervaren.

Binnen het team kan verder gesproken worden over een mogelijke invulling hiervan. Er is vanuit de onderwijsstichting een budget vrijgemaakt om VVE Thuis bij de kleuters op onze locatie in te zetten.

Onderzoeksvraag

Op welke manier kunnen wij op de B-school de woordenschat van de kleuters verbeteren in educatief partnerschap met de ouders?

De bovenstaande conclusies vanuit de deelvragen samenvattend, kan geconcludeerd worden dat door investering in de relatie tussen leerkrachten en ouders door middel van HGW en huisbezoeken aan vertrouwen en wederzijdse betrokkenheid gebouwd kan worden. Dit blijkt een goede basis voor educatief partnerschap.

Het gebruik van HGW en ouderoutines zijn goede middelen om hier invulling aan te geven. Zij blijken effectief voor het educatief partnerschap en woordenschatontwikkeling van de kinderen.

Ouders vinden samenwerking met school in de hedendaagse vorm voldoende, maar zien zeker toegevoegde waarde in het gebruik van de ouderoutines en HGW-gesprekken. De meningen van leerkrachten zijn hierover nog verdeeld. Zij hebben de meerwaarde nog niet ondervonden en voorzien toename van werkdruk.

De school heeft nog geen schriftelijk vastgelegde visie voor ouderbetrokkenheid en taalonderwijs. Dit is nodig om draagvlak te creëren voor implementatie van HGW en ouderoutines (Moerings, 2007, van den Berg, 2013). Voor implementatie van HGW is scholing nodig.

Aanbevelingen

- Het vormen van een breed gedragen visie over ouderbetrokkenheid en taalonderwijs.
- Organiseren van scholing voor implementatie van HGW.
- Bezinning over inzet van ouderoutines, wellicht met behulp van Ouderbetrokkenheid 3.0 (De Vries, 2013). Inzet van routines kan in overleg afgestemd worden op behoeften van leerlingen en ouders.
- Bezinning over inzet VVE Thuis bij kleuters.

Hoofdstuk 6: Evaluatie

Voor evaluatie van dit onderzoek gebruik ik het model van Dimensies in Reflectie (Klabbers, 2013).

Beschrijvende reflectie

Voorafgaand aan het onderzoek heb ik gesproken met de intern begeleider en toenmalige interim-directeur om tot een onderzoeksonderwerp te komen dat aansluit bij de school. Ik heb mij verdiept in theorie over woordenschatontwikkeling, ouderbetrokkenheid en HGW.

In een teamvergadering heb ik het onderzoeksplan voorgedragen om draagvlak te creëren in het team. Het bleek voor het team een actueel onderwerp te zijn. Men was benieuwd naar de uitkomst. Tijdens het vooronderzoek hebben collega's vragenlijsten ingevuld en de woordenschattoets afgenomen. Als onderzoeker heb ik rekening gehouden met het feit dat medewerking aan mijn onderzoek extra tijd zou vragen van mijn collega's. Ik had echter hulp nodig in bijvoorbeeld focusgroepen. Vanwege werkdruk bleek het lastig collega's bereid te vinden met mij mee te denken. Het was voor mij een dilemma om enerzijds mijn collega's niet te veel te belasten en anderzijds medewerking te vinden die voor het onderzoek nodig was. De uitkomst van dit onderzoek had mogelijk meer aangesloten bij behoeften en ideeën van het team wanneer meer overleg had plaatsgevonden.

Mijn critical friends, studiebegeleidster en werkplekbegeleidster hebben mij geholpen het onderzoeksonderwerp in te kaderen. Hun feedback, kritische blik en bemoedigende woorden hielpen mij keuzes te maken in het schrijf- en denkproces. Op advies van mijn studiebegeleidster heb ik als onderzoeksmethode een focusgroep met collega's toegevoegd. Dit gaf collega's een stem in het onderzoeksproces.

Feedback van de examinatoren heeft mij geholpen in dit aangepast onderzoeksverslag een consistente lijn en transparantie aan te brengen door steeds terug te grijpen op de deelvragen. Ik heb twee buitenstaanders gevraagd of zij in mijn verslag een consistente lijn konden vinden.

De ouders in de onderzoeksgroep waren gemotiveerd en belangstellend. Zij wilden graag hun kind helpen in woordenschatontwikkeling en vonden het interessant met mij na te denken en ouderoutines uit te proberen. Zij waren met mij enthousiast over de uitkomsten.

Technische reflectie

Voor dit onderzoek heb ik voornamelijk gebruik gemaakt van interviews als methodiek. Ik heb hierbij gemerkt dat ik competent ben op interpersoonlijk gebied (Claassen, 2009). Ik heb ervaren dat er winst te behalen is door te luisteren, samen na te denken en te zoeken naar mogelijkheden. HGW en ouderoutines zijn ingezet om educatief partnerschap te versterken en woordenschat te stimuleren. Dit gaf iets concreets in handen, wat geholpen heeft resultaat te boeken voor dit onderzoek.

In samenwerking met collega's, met name tijdens de focusgroepsessie, merkte ik dat het lastig was collega's mee te nemen in mijn enthousiasme over de meerwaarde van de interventies.

Voor het vinden van een antwoord op deelvraag 2 over HGW was de tijd van dit onderzoek kort. Eén gesprek met ouders is komen te vervallen. Voor de betrouwbaarheid was het goed geweest als dit extra gesprek had plaatsgevonden.

Biografische reflectie

In de voorbereidingsfase van dit onderzoek heb ik veel tijd nodig gehad om keuzes te maken en te beginnen met schrijven. Mijn leerstijl is "dromen" (Kolbe, 1983). Ik ben geneigd in gedachten rondjes te blijven draaien en moest leren te beslissen en te doen. Door te schrijven en acties uit te voeren kon ik mijn gedachten ordenen. Dat gaf rust. Door reflectie (denken en dromen) kwam ik tot voortschrijdend inzicht en kon ik volgende stappen zetten.

Voortschrijdend inzicht ontwikkelde zich met name in ethisch opzicht. In het theoretisch gedeelte en vanuit de probleemstelling richtte ik mijn onderzoek met name op kinderen en ouders uit lagere SES. Ik kwam echter tot de conclusie dat het educatief partnerschap goed is voor alle leerlingen, ongeacht cognitief niveau, thuissituatie en opleidingsniveau van ouders. Ieder kind ontwikkelt zich op eigen niveau en heeft steun van de leerkracht en ouders nodig (Van den Berg, 2013).

In mijn visie is het belangrijk dat iedere persoon er mag zijn mét al zijn eigenschappen. Ik vind het persoonlijk erg prettig gehoord, gezien en begrepen te worden en kan er last van hebben wanneer dit niet het geval is. Om die reden wil ik dit ook voor de ander. Dit onderzoek heeft mij een dieper besef gegeven dat ieder persoon een ander perspectief en daarmee een andere beleving heeft. Ik leerde de kinderen zien vanuit het perspectief van de ouders en begrip te hebben voor de zorg die zij om hun kind hebben. Ik heb geleerd anders te kijken naar kinderen en ouders en positiever met én over hen te spreken. Dit kan door meer gericht te zijn op oplossingen en mogelijkheden dan op "het probleem".

Kritische reflectie

Tijdens het onderzoek heb ik steeds geloofd in de kracht van de dialoog. Ik ben mij ervan bewust dat ik vanuit mijn perspectief geneigd ben het onderzoek te kleuren. Om die reden heb ik de interview-vragen zo neutraal mogelijk opgesteld. Als onderzoeker en Master EN student had ik een ander perspectief dan collega's en ouders. Voor mij was de uitdaging mijn kennis en ervaring met HGW en oplossingsgericht denken en handelen te delen met collega's. Ik diende daarbij rekening te houden met het feit dat collega's die zich niet in de materie hadden verdiept hierbij een ander beeld en ervaring hadden.

Meta reflectie

Terugblikkend denk ik dat het voor de betrouwbaarheid van dit onderzoek goed was geweest meer met teamleden te communiceren en duidelijker te zijn over welke hulp en informatie ik nodig had. Op die manier zouden zij een completer beeld krijgen van mijn acties en de achterliggende gedachte en zou er meer draagvlak zijn.

In gesprek met mijn werkplekbegeleider leerde ik objectief te kijken naar moeilijkheden die ik tegenkwam. Ik leerde waar mijn invloed en verantwoordelijkheid ophoudt. Ik kon collega's en ouders informeren en door middel van mijn acties mijn ideeën zichtbaar maken. Het is, zoals Pameijer (2011) stelt, niet mijn verantwoordelijkheid wat de ander hiermee doet.

Uit conclusie van mijn onderzoek blijkt dat uitgevoerde interventies een positief effect hebben gehad op het educatief partnerschap met ouders en woordenschatontwikkeling van de kleuters. Dit geeft mij moed en bevestiging volhardend en vasthoudend te zijn in de dingen waarin ik geloof.

Nawoord

Zonder de medewerking van de ouders en leerlingen was dit onderzoek niet tot stand gekomen. De ouders waren enthousiast, betrokken en belangstellend. Het verdiept contact met hen heb ik zeer gewaardeerd. Met kleuters en ouders heb ik veel geleerd en plezier beleefd. Mijn critical friends, studiebegeleidster en werkplekbegeleidster hebben mij geholpen in de vele stappen en denkprocessen. Een aantal collega's was bereid mee te denken en als klankbord te fungeren. Allen hartelijk dank hiervoor.

Bibliografie

- 678 Onderwijs Advisering. (2010). *Drempelonderzoek*. Ridderkerk: Onderwijs Advisering.
- Aarssen, J., Beekhoven, S., Broekhof, K., Cohen de Lara, H., Hoogeveen, K., de Jong, L., Dongen D., v. (2012). *Ouderbetrokkenheid*. p.10, Utrecht: Sardes.
- Bakker, J.; Denessen, E.; Denessen M.; Oolbekkink-Marchand, H. (2013). *Leraren en ouderbetrokkenheid. Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen*. p.5, Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Berg, I., van den; Christiaanse, H.; Dankers, L.; Groot-Ketelaars, E. (2013). *Succes! met ouders. Werken met ouderoutines in onderwijs en opvang*. pp. 13, 14, 19, 21, 27, 33, 34, 53, 55, 75, 81, 83 85, 102, 114, 124, 131 Drachten: Eduforce Educatieve Uitgeverij.
- Boeije, H. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Amsterdam: Boom.
- Broekhof, K. (2011, December). *Kunst van het Lezen*. Pp. 7, 9, 18, 19, Opgehaald van www.sardes.nl: http://www.sardes.nl/uploads/publicaties_bestanden/Artikel_Kunst_van_Lezen_-_Kees_Broekhof_-_meer-voorlezen-beter-in-taal.pdf
- Broekhof, K. (2016, April 8). Werken aan woordenschat zonder methode: Zo boek je woordenwinst. *JSW*, p. 7.
- CITO . (2013). *Cito Toets woordenschat*. Arnhem: CITO.
- CITO. (2011). *CITO Taal voor Kleuters*. Arnhem: CITO.
- Claassen W.; de, Bruijne E.; H., Schuman; H., Siemons; Velthooven B, van, (2009). *Inclusief Bekwaam, Generieke Competentieprofiel Inclusief Onderwijs*. p. 46, Antwerpen - Apeldoorn: Garant.
- Eduforce. (sd). https://www.eduforce.nl/images/stories/ouderkaart_eerste%20kaart.pdf. Opgehaald van https://www.eduforce.nl/images/stories/ouderkaart_eerste%20kaart.pdf: https://www.eduforce.nl/images/stories/ouderkaart_eerste%20kaart.pdf
- Feuerstein, R.; Rand, Y. (1993). *Laat me niet zoals ik ben*. pp. 96, 220, Rotterdam: Lemniscaat.
- Goorhuis, S.M.; Schaerlaekens, A.M. (1994). *Handboek Taalontwikkeling, Taalpathologie en Taaltherapie*. pp. 16, 18, 21, 26, 31, 36, Utrecht: De Tijdsstroom.
- Hart, B.; Risley, T.R. (2003). The Early Catastrophe. *Magazine American Educator*, pp. 7, 8, 9.
- Heinrichs, L. (2010). Kind als volwaardige gesprekspartner. *HJK*, pp. 14,15,16.
- Janssens, H. (sd). *Bosos*. Opgehaald van <https://www.bosos.nl/>: <https://www.bosos.nl/>
- Keulen, A. v.; Beurden, A. van; Pels, T. (2010). *Van alles wat meenemen - Diversiteit in opvoedingsstijlen in Nederland*. pp. 43, 203, 214, Bussum: Counthino.
- Klabbers, W.; Boosten, A. (2013, 3). Een reflectieve-onderzoekende houding. Een model van reflectie als mogelijk hulpmiddel? *Nieuw Meesterschap*, 2013(3), pp. 29-33.
- Kolbe. (1983). Opgehaald van 123test leerstijl/: <https://www.123test.nl/leerstijl/>
- Lange, d. R.; Schuman, H.; Montesano Montessori, N. (2011). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. pp. 108, 116, 179, 304, 305, Antwerpen - Apeldoorn: Garant.

- Marzano, R. (2003). *what works in schools: (association for supervision and curriculum development*. Alexandria, Virginia, USA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Marzano, R. (2003). *What works in schools; Translating research in to action*. pp. 3, 10, Alexandria, Virginia USA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Moerings, J.; Leeuwen, M., van (2007). *In 10 stappen dicht bij elkaar. Stappenplan Ouderbetrokkenheid*. Gouda: JSO Expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding.
- Mol, S.; Bus, A. (2011, December). Lezen loont een leven lang: de rol van vrijetijdslezen in de taal - en leesontwikkeling van kinderen en jongeren. *Levende Talen Tijdschrift*, pp. 8, 11.
- Onderwijsraad. (2010). *Ouders als partners*. pp. 8, 32, 67, Den Haag: Onderwijsraad.
- onderwijsstichting H3O, Mevr. D. (sd). Mailcontact.
- Pameijer, N. (2012). *Samen Sterk - ouders en school*. pp. 15, 30, 38, 59, Leuven: Acco.
- Pameijer, N. (2014). Opgehaald van <http://wij-leren.nl/hgw-overdracht.php>: <http://wij-leren.nl/hgw-overdracht.php>
- Pameijer, N.; Beukering, van, T.; Lange, S. de (2011). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor het schoolteam*. pp. 7, 9, 122, 126, 127, 127, 128, Den Haag: Acco.
- Pan, B. A.; Rowe, M.I.; Singer, J. D.; Snow, C. E. (2005). *Meredith Maternal Correlates of Growth in Toddler Vocabulary Production in Low-Income Families*. pp. 764, 776, Cambridge: Harvard Graduate School of Education.
- Prinsesschrisy.com. (sd). Opgehaald van <http://princesschrisy.com>: <http://princesschrisy.com/2014/10/24/it-takes-a-village/>
- Stoep, J. (2004). *Zappelin Logeerboek. Praten rondom prentenboeken*. Nijmegen, Utrecht: Expertise Centrum Nederlands, Sardes.
- Suskind, D. (2015). The 30 Million Words Program <https://www.youtube.com/watch?v=vSNRtJtNHT4>. Chicago: University of Chicago.
- Vituszuid. (sd). www.vituszuid.nl. Opgehaald van <http://www.vituszuid.nl/taalbrug/wp-content/uploads/hier-werken-scholen-en-ouders-samen-ingekleurd.jpg>
- Vries, P. d. (2010). *Handboek Ouders in de School*. pp. 18, 131, Amersfoort: CPS.
- Vries, P. d. (2013). *Ouderbetrokkenheid 3.0. Van informeren naar samenwerken*. pp. 9, 10, 27, 35, 36, Amersfoort: CPS.

Bijlagen:

Bijlage 1: Vragenlijst leerkrachten

Vragenlijst Vooronderzoek voor Praktijkgericht Onderzoek Franciska

Wat vind jij van de woordenschat van de leerlingen in jouw groep?

- Voldoende..... (ruimte voor opmerkingen)
- Matig..... (ruimte voor opmerkingen)
- Onvoldoende.....(ruimte voor opmerkingen)

Wat valt je op bij leerlingen met problemen in taalvaardigheid?

- Lage woordenschat
- Zinsbouwproblemen
- Articulatieproblemen
- Anders:

Wat zou hiervan de oorzaak kunnen zijn?

- Meertaligheid
- Lage cognitie
- Weinig interactie/taalaanbod thuis
- Anders:

Wat zouden we volgens jou op school kunnen doen om de woordenschat van de leerlingen te verbeteren?

Wat zouden we als school kunnen doen om ouders te stimuleren tot thuisbetrokkenheid? Hoe kunnen we ouders hierin bereiken?

In hoeverre helpt Handelingsgericht Werken jou om met ouders tot educatief partnerschap te komen? (*samenwerken om het kind zo goed mogelijk te helpen met leren*)

Ingevulde vragenlijsten leerkrachten:

Vragenlijst Vooronderzoek voor Praktijkgericht Onderzoek Franciska

Wat vind jij van de woordenschat van de leerlingen in jouw groep?

- Voldoende..... (ruimte voor opmerkingen)
- Matig...blijkt uit de drempeltoets.
- Onvoldoende.....(ruimte voor opmerkingen)

Wat valt je op bij leerlingen met problemen in taalvaardigheid?

- Lage woordenschat
- Zinsbouwproblemen...vooral bij het schrijven van een verhaaltje.
- Articulatieproblemen
- Anders:

Wat zou hiervan de oorzaak kunnen zijn?

- Meertaligheid
- Lage cognitie
- Weinig interactie/taalaanbod thuis
- Anders:

Wat zouden we volgens jou op school kunnen doen om de woordenschat van de leerlingen te verbeteren?

Veel aandacht aan begrijpend lezen en elke dag woorden herhalen.

Wat zouden we als school kunnen doen om ouders te stimuleren tot thuisbetrokkenheid? Hoe kunnen we ouders hierin bereiken?

Ouders goed informeren over het belang van een ontwikkelde woordenschat.

In hoeverre helpt Handelingsgericht Werken jou om met ouders tot educatief partnerschap te komen? (*samenwerken om het kind zo goed mogelijk te helpen met leren*)

Veel...een kind vanaf twee fronten vooruit helpen is veel effectiever.

Vragenlijst Vooronderzoek voor Praktijkgericht Onderzoek Franciska

Wat vind jij van de woordenschat van de leerlingen in jouw groep?

- **Voldoende.** Over de hele groep genomen is de woordenschat naar mijn idee voldoende.
- Matig..... (ruimte voor opmerkingen)
- Onvoldoende.....(ruimte voor opmerkingen)

Wat valt je op bij leerlingen met problemen in taalvaardigheid?

- **Lage woordenschat**
- Zinsbouwproblemen
- Articulatieproblemen
- Anders:

Wat zou hiervan de oorzaak kunnen zijn?

- **Meertaligheid**
- Lage cognitie
- Weinig interactie/taalaanbod thuis
- **Anders:** ik verwacht dat er thuis weinig (tot niet) Nederlands gesproken wordt, waardoor de woordenschat ook niet echt van de grond kan komen.

Wat zouden we volgens jou op school kunnen doen om de woordenschat van de leerlingen te verbeteren?

Meer vanuit thema's aan de slag, zodat je daar in zijn algemeenheid meer met woordenschat bezig bent. Woordweb / gebruik internet enz. enz.

Wat zouden we als school kunnen doen om ouders te stimuleren tot thuisbetrokkenheid? Hoe kunnen we ouders hierin bereiken?

- *Door opdrachten mee naar huis te geven die kinderen (evt.) m.b.v. ouders moeten oplossen/opzoeken/uitvoeren.*
- *Ouders laten helpen met bepaalde activiteiten in de klas (die uiteraard ter bevordering van de woordenschat zijn).*

In hoeverre helpt Handelingsgericht Werken jou om met ouders tot educatief partnerschap te komen? (*samenwerken om het kind zo goed mogelijk te helpen met leren*)

Dit is erg wisselend per ouder. Er zijn ouders die direct aan de slag gaan met hetgeen je hebt aangegeven. Maar er zijn ook ouders die helemaal niets doen met het advies dat je geeft (hoewel ze zeggen dat ze er meteen mee aan de slag gaan).

Vragenlijst Vooronderzoek voor Praktijkgericht Onderzoek Franciska

Wat vind jij van de woordenschat van de leerlingen in jouw groep?

- Voldoende..... (ruimte voor opmerkingen)
- Matig..... (ruimte voor opmerkingen)
- Onvoldoende.....(ruimte voor opmerkingen)

Wat valt je op bij leerlingen met problemen in taalvaardigheid?

- Lage woordenschat
- Zinsbouwproblemen
- Articulatieproblemen
- Anders:

2. Wat zou hiervan de oorzaak kunnen zijn?

- Meertaligheid
- Lage cognitie
- Weinig interactie/taalaanbod thuis
- Anders: Spreektaal

Wat zouden we volgens jou op school kunnen doen om de woordenschat van de leerlingen te verbeteren?

Cito woordenschat elk jaar afnemen. Meer gebruik maken van woordwebben rondom thema's in de midden en bovenbouw.

Wat zouden we als school kunnen doen om ouders te stimuleren tot thuisbetrokkenheid? Hoe kunnen we ouders hierin bereiken?

Een thema-avond organiseren rondom dit thema zou leuk zijn, maar daar is altijd weinig animo voor. Misschien opdrachten meegeven aan kinderen die met ouders gedaan moeten worden?

In hoeverre helpt Handelingsgericht Werken jou om met ouders tot educatief partnerschap te komen? (*samenwerken om het kind zo goed mogelijk te helpen met leren*)

Door ouders om hulp te vragen als dat nodig is. Verder weet ik het niet.

Vragenlijst Vooronderzoek voor Praktijkgericht Onderzoek Franciska

Wat vind jij van de woordenschat van de leerlingen in jouw groep?

- Voldoende. Over het algemeen voldoende maar er zijn natuurlijk kinderen die matig of onvoldoende woordenschat hebben.
- Matig..... (ruimte voor opmerkingen)
- Onvoldoende.....(ruimte voor opmerkingen)

Wat valt je op bij leerlingen met problemen in taalvaardigheid?

- Lage woordenschat
- Zinsbouwproblemen
- Articulatieproblemen
- Anders:

Wat zou hiervan de oorzaak kunnen zijn?

- Meertaligheid
- Lage cognitie
- Weinig interactie/taalaanbod thuis
- Anders:

Wat zouden we volgens jou op school kunnen doen om de woordenschat van de leerlingen te verbeteren?

Woordkaartjes bij de thema's. Met de taalzwakke kinderen de woordkaartjes oefenen of bijvoorbeeld het themaboek nog een keer met ze herhalen. De themawoorden veel herhalen in de klas.

Wat zouden we als school kunnen doen om ouders te stimuleren tot thuisbetrokkenheid? Hoe kunnen we ouders hierin bereiken?

Ouders echt ideeën en eventueel ook materialen aanbieden waarmee ze thuis gericht spelend kunnen leren. Dat kan bijvoorbeeld op een ouderochtend. Maar je kan ook met een bepaalde ouder afspraken maken om een opdracht thuis te doen. Iets aan die ouder meegeven en uitleggen wat ze er mee moeten doen.

In hoeverre helpt Handelingsgericht Werken jou om met ouders tot educatief partnerschap te komen? (*samenwerken om het kind zo goed mogelijk te helpen met leren*)

Als je je onderwijs laat aansluiten bij de leerbehoeftes van de kinderen kan je dat in huiswerkopdrachten ook doen. En ook met ouders. De ene ouder heeft misschien meer uitleg nodig over de inhoud van het huiswerk dan een andere ouder.

Vragenlijst Vooronderzoek voor Praktijkgericht Onderzoek Franciska

Wat vind jij van de woordenschat van de leerlingen in jouw groep?

- Voldoende..... (ruimte voor opmerkingen)
- Matig..... (ruimte voor opmerkingen)
- Onvoldoende.....(ruimte voor opmerkingen)

Wat valt je op bij leerlingen met problemen in taalvaardigheid?

- Lage woordenschat
- Zinsbouwproblemen
- Articulatieproblemen
- Anders:

Wat zou hiervan de oorzaak kunnen zijn?

- Meertaligheid
- Lage cognitie
- Weinig interactie/taalaanbod thuis
- Anders:

Wat zouden we volgens jou op school kunnen doen om de woordenschat van de leerlingen te verbeteren?

Meer aandacht voor woordenschat. Aan de slag gaan met woordbetekenis.
Lessen, thema's e.d. Doorgaande lijn hierin maken.

Wat zouden we als school kunnen doen om ouders te stimuleren tot thuisbetrokkenheid? Hoe kunnen we ouders hierin bereiken?

Als school proberen we, ook bij andere zaken, de ouderbetrokkenheid te vergroten maar deze is ook afhankelijk van de bereidheid van ouders.

In ieder geval moet je ouders altijd het nut, je doel, duidelijk maken. Je kan ouders bereiken door te mailen maar ook door ze de school in te krijgen door thema's verder uit te werken. Kanttekening hierbij is wel dat je altijd dezelfde ouders bereikt, de ouders die welwillend en betrokken zijn.

In hoeverre helpt Handelingsgericht Werken jou om met ouders tot educatief partnerschap te komen? (*samenwerken om het kind zo goed mogelijk te helpen met leren*)

Dit is een toegevoegde waarde voor de ontwikkeling van het kind. Wanneer je met ouders tot educatief partnerschap komt kun je gericht aan je doelen werken. Het kind voelt ook dat ouders en school samenwerken. Het heeft al met al dan ook een positief effect op de ontwikkeling van het kind.

Wanneer je dit met ouders minder of niet bereikt, belemmert dat het leerproces van het kind.

Vragenlijst Vooronderzoek voor Praktijkgericht Onderzoek Franciska

Wat vind jij van de woordenschat van de leerlingen in jouw groep?

- Voldoende..... (ruimte voor opmerkingen)
- Matig, minder dan gedacht!
- Onvoldoende.....(ruimte voor opmerkingen)

Wat valt je op bij leerlingen met problemen in taalvaardigheid?

- Lage woordenschat
- Zinsbouwproblemen
- Articulatieproblemen
- Anders:

Wat zou hiervan de oorzaak kunnen zijn?

- Meertaligheid
- Lage cognitie
- Weinig interactie/taalaanbod thuis
- Anders:

Wat zouden we volgens jou op school kunnen doen om de woordenschat van de leerlingen te verbeteren?

Meer nieuwe woorden aanbieden, los van Nieuwsbegrip.

Wat zouden we als school kunnen doen om ouders te stimuleren tot thuisbetrokkenheid? Hoe kunnen we ouders hierin bereiken?

Iets van een ouderavond of informatieavond om ouders te informeren. Handvatten aanbieden om ouders thuis ook te stimuleren. Voorlezen stimuleren.

In hoeverre helpt Handelingsgericht Werken jou om met ouders tot educatief partnerschap te komen? (*samenwerken om het kind zo goed mogelijk te helpen met leren*)

Vragenlijst Vooronderzoek voor Praktijkgericht Onderzoek Franciska

Wat vind jij van de woordenschat van de leerlingen in jouw groep?

- Voldoende..... (ruimte voor opmerkingen)
- Matig..... (ruimte voor opmerkingen)
- Onvoldoende.....(ruimte voor opmerkingen)

Wat valt je op bij leerlingen met problemen in taalvaardigheid?

- Lage woordenschat
- Zinsbouwproblemen
- Articulatieproblemen
- Anders:

Wat zou hiervan de oorzaak kunnen zijn?

- Meertaligheid
- Lage cognitie
- Weinig interactie/taalaanbod thuis
- Anders:

Wat zouden we volgens jou op school kunnen doen om de woordenschat van de leerlingen te verbeteren?

Ik denk dat we de laatste jaren al veel aanbieden met nieuwsbegrip en dat het daardoor wel verbeterd is, maar nog niet voldoende. Ik zou eerlijk gezegd niet goed weten hoe we dit verder moeten aanpakken.

Wat zouden we als school kunnen doen om ouders te stimuleren tot thuisbetrokkenheid? Hoe kunnen we ouders hierin bereiken?

Ik denk dat het al begint bij de peuters. Veel voorlezen. Blijft lastig omdat die ouders zelf ook vaak een lage woordenschat hebben.

In hoeverre helpt Handelingsgericht Werken jou om met ouders tot educatief partnerschap te komen? (*samenwerken om het kind zo goed mogelijk te helpen met leren*)

Geen idee.

Vragenlijst Vooronderzoek voor Praktijkgericht Onderzoek Franciska

Wat vind jij van de woordenschat van de leerlingen in jouw groep?

- Voldoende..... (ruimte voor opmerkingen)
- Matig..... (ruimte voor opmerkingen)
- Onvoldoende.....(ruimte voor opmerkingen)

Wat valt je op bij leerlingen met problemen in taalvaardigheid?

- Lage woordenschat
- Zinsbouwproblemen
- Articulatieproblemen
- Anders:

Wat zou hiervan de oorzaak kunnen zijn?

- Meertaligheid
- Lage cognitie
- Weinig interactie/taalaanbod thuis
- Anders:

Wat zouden we volgens jou op school kunnen doen om de woordenschat van de leerlingen te verbeteren?

Structureel dagelijks met woordenschat bezig zijn rondom een thema.

Wat zouden we als school kunnen doen om ouders te stimuleren tot thuisbetrokkenheid? Hoe kunnen we ouders hierin bereiken?

Ouders informeren over het thema en de woorden die we behandelen d.m.v. een infobrief.

In hoeverre helpt Handelingsgericht Werken jou om met ouders tot educatief partnerschap te komen? *(samenwerken om het kind zo goed mogelijk te helpen met leren)*

Dit hangt heel erg af van de betrokkenheid en de inzet van de ouders

Vragenlijst Vooronderzoek voor Praktijkgericht Onderzoek Franciska

Wat vind jij van de woordenschat van de leerlingen in jouw groep?

- Voldoende..... (ruimte voor opmerkingen)
- Matig....., verschillend per kind natuurlijk, maar over het algemeen matig.
- Onvoldoende.....(ruimte voor opmerkingen)

Wat valt je op bij leerlingen met problemen in taalvaardigheid?

- Lage woordenschat
- Zinsbouwproblemen
- Articulatieproblemen
- Anders:

Wat zou hiervan de oorzaak kunnen zijn?

- Meertaligheid
- Lage cognitie
- Weinig interactie/taalaanbod thuis
- Anders:

Wat zouden we volgens jou op school kunnen doen om de woordenschat van de leerlingen te verbeteren?

Thematisch werken, veel voorlezen en lezen, bij het uitkiezen van een nieuwe taalmethode erop selecteren dat er woordenschatlessen in zitten.

Wat zouden we als school kunnen doen om ouders te stimuleren tot thuisbetrokkenheid? Hoe kunnen we ouders hierin bereiken?

Ouders betrekken bij leeslessen in de klas.
Met ouders in gesprek gaan en ouders informeren via de mail.

In hoeverre helpt Handelingsgericht Werken jou om met ouders tot educatief partnerschap te komen? (*samenwerken om het kind zo goed mogelijk te helpen met leren*)

Doordat je met ouders al in een vroeg stadium (aan het begin van het schooljaar) om de tafel zit, weet je meer van het kind, de ouders en de thuissituatie. Hier kun je als leerkracht op inspelen, je hebt meer zicht op hoe je de ouders kunt helpen het kind te laten leren. Iedere thuissituatie is anders, dat zal altijd zo zijn.

Vragenlijst Vooronderzoek voor Praktijkgericht Onderzoek Franciska

Wat vind jij van de woordenschat van de leerlingen in jouw groep?

- Voldoende Er is een duidelijk niveauverschil tussen de kinderen. Per jaar ook erg verschillend. Soms is de woordenschat ook niet helemaal duidelijk omdat de mondmotoriek heel slecht is waardoor kinderen moeilijk zijn te verstaan.
- Matig..... (ruimte voor opmerkingen)
- Onvoldoende.....(ruimte voor opmerkingen)

Wat valt je op bij leerlingen met problemen in taalvaardigheid?

- Lage woordenschat
- Zinsbouwproblemen
- Articulatieproblemen
- Anders:

Wat zou hiervan de oorzaak kunnen zijn?

- Meertaligheid
- Lage cognitie
- Weinig interactie/taalaanbod thuis *
- Anders:

Wat zouden we volgens jou op school kunnen doen om de woordenschat van de leerlingen te verbeteren?

Ik denk dat we al heel veel doen aan woordenschat. We lezen heel veel voor. Bieden extra woorden aan. Spelen met taal. Wel merk ik dat het even in een klein kringetje nemen van juist die kinderen er met heel veel jongsten regelmatig bij in schiet.

Wat zouden we als school kunnen doen om ouders te stimuleren tot thuisbetrokkenheid? Hoe kunnen we ouders hierin bereiken?

De ouderbrief die we nu meesturen is al een goed begin denk ik. Lastig is alleen dat we juist vaak die ouders bereiken die dit toch al doen.

In hoeverre helpt Handelingsgericht Werken jou om met ouders tot educatief partnerschap te komen? (*samenwerken om het kind zo goed mogelijk te helpen met leren*)

Sorry ik begrijp deze vraag niet helemaal. We geven ouders ideeën en tips over hoe ze kinderen thuis kunnen helpen met schoolwerk, gaan met ze in gesprek. Dit is ook wederzijds, bijv. in de eerste gesprekken met de ouders.

Bijlage 2: Zelfscan Ouderbetrokkenheid

Bijlage 5b

Zelfscan (bij bijlage 5a)

Zelfscan

Deze vragenlijst in laten vullen door 5 personen:

1. de directeur,
2. een leraar,
3. iemand van het ondersteunend onderwijspersoneel,
4. een ouder uit de medezeggenschapsraad of ouderraad,
5. een willekeurige ouder.

	Vragen	Doorhalen wat niet van toepassing is
1	Het is voor ouders duidelijk bij wie ze waarvoor moeten zijn op school.	Ja / nee
2	Ouders worden regelmatig betrokken bij het meedenken over het beleid van de school.	Ja / nee
3	Ieder jaar krijgen ouders huisbezoek.	Ja / nee
4	Het is de taak van de directie de klachten op te lossen.	Ja / nee
5	Iedere leraar kent de inhoud van de dossiers van zijn leerlingen.	Ja / nee
6	Ouders worden op de hoogte gehouden van wat er zich in de klas afspeelt.	Ja / nee
7	Ouders worden op allerlei terreinen actief ingezet.	Ja / nee
8	Op school zijn ouders altijd welkom.	Ja / nee
9	Ouders voelen zich even verantwoordelijk voor de school als het personeel.	Ja / nee
10	Aan het begin van het jaar wordt een activiteitenkalender aan de ouders uitgereikt.	Ja / nee
11	Ouders denken actief mee over het beleid op de school.	Ja / nee
12	De school geeft regelmatig aandacht aan opvoedingsvraagstukken.	Ja / nee
13	Leraren zijn over het algemeen op de hoogte van de belangrijke dingen die zich in de gezinnen afspelen.	Ja / nee
14	De school organiseert regelmatig activiteiten waarvoor ouders worden uitgenodigd.	Ja / nee
15	Meehelpen op school door ouders wordt spontaan in de wandelgangen geregeld.	Ja / nee
16	Het is ondenkbaar dat ouders plotseling geconfronteerd worden met belangrijke beslissingen die de school neemt.	Ja / nee
17	Op school is een klachtenprotocol voor ouders aanwezig.	Ja / nee
18	De school is erop uit evenveel verantwoording af te leggen aan de ouders dan aan de inspectie.	Ja / nee
19	De ouders voelen zich medeverantwoordelijk voor de resultaten van de school.	Ja / nee
20	De school hecht waarde aan het verstrekken van duidelijke informatie aan ouders.	Ja / nee
21	De school staat altijd open voor suggesties van ouders.	Ja / nee
22	Over het algemeen zijn alle leraren zeer vriendelijk.	Ja / nee
23	De leraar/mentor kent zijn leerlingen goed.	Ja / nee
24	Er wordt een beroep gedaan op de verantwoordelijkheid van ouders.	Ja / nee
25	De school heeft de ouders duidelijk verteld wat ze wel en wat ze niet doet (de school heeft haar taken helder afgebakend).	Ja / nee

Zelfscan

Deze vragenlijst in laten vulken door 5 personen:

1. de directeur,
2. een leraar,
3. iemand van het ondersteunend onderwijspersoneel,
4. een ouder uit de medezeggenschapsraad of ouderraad,
5. een willekeurige ouder.

	Vragen	Doorhalen wat niet van toepassing is
1	Het is voor ouders duidelijk bij wie ze waarvoor moeten zijn op school.	Ja / nee
2	Ouders worden regelmatig betrokken bij het meedenken over het beleid van de school.	Ja / nee
3	Ieder jaar krijgen ouders huisbezoek.	Ja / nee
4	Het is de taak van de directie de klachten op te lossen.	Ja / nee
5	Iedere leraar kent de inhoud van de dossiers van zijn leerlingen.	Ja / nee
6	Ouders worden op de hoogte gehouden van wat er zich in de klas afspeelt.	Ja / nee
7	Ouders worden op allerlei terreinen actief ingezet.	Ja / nee
8	Op school zijn ouders altijd welkom.	Ja / nee
9	Ouders voelen zich even verantwoordelijk voor de school als het personeel.	Ja / nee
10	Aan het begin van het jaar wordt een activiteitenkalender aan de ouders uitgereikt.	Ja / nee
11	Ouders denken actief mee over het beleid op de school.	Ja / nee
12	De school geeft regelmatig aandacht aan opvoedingsvraagstukken.	Ja / nee
13	Leraren zijn over het algemeen op de hoogte van de belangrijke dingen die zich in de gezinnen afspelen.	Ja / nee
14	De school organiseert regelmatig activiteiten waarvoor ouders worden uitgenodigd.	Ja / nee
15	Meehelpen op school door ouders wordt spontaan in de wandelgangen geregeld.	Ja / nee
16	Het is ondenkbaar dat ouders plotseling geconfronteerd worden met belangrijke beslissingen die de school neemt.	Ja / nee
17	Op school is een klachtenprotocol voor ouders aanwezig.	Ja / nee
18	De school is erop uit evenveel verantwoording af te leggen aan de ouders dan aan de inspectie.	Ja / nee
19	De ouders voelen zich medeverantwoordelijk voor de resultaten van de school.	Ja / nee
20	De school hecht waarde aan het verstrekken van duidelijke informatie aan ouders.	Ja / nee
21	De school staat altijd open voor suggesties van ouders.	Ja / nee
22	Over het algemeen zijn alle leraren zeer vriendelijk.	Ja / nee
23	De leraar/mentor kent zijn leerlingen goed.	Ja / nee
24	Er wordt een beroep gedaan op de verantwoordelijkheid van ouders.	Ja / nee
25	De school heeft de ouders duidelijk verteld wat ze wel en wat ze niet doet (de school heeft haar taken helder afgebakend).	Ja / nee

Zelfscan

Deze vragenlijst in laten vullen door 5 personen:

1. de directeur,
2. een leraar,
3. iemand van het ondersteunend onderwijspersoneel,
4. een ouder uit de medezeggenschapsraad of ouderraad,
5. een willekeurige ouder.

	Vragen	Doorhalen wat niet van toepassing is
1	Het is voor ouders duidelijk bij wie ze waarvoor moeten zijn op school.	Ja / ☒ nee
2	Ouders worden regelmatig betrokken bij het meedenken over het beleid van de school.	Ja / ☒ nee
3	Ieder jaar krijgen ouders huisbezoek.	Ja / ☒ nee
4	Het is de taak van de directie de klachten op te lossen.	Ja / ☒ nee
5	Iedere leraar kent de inhoud van de dossiers van zijn leerlingen.	Ja / ☒ nee
6	Ouders worden op de hoogte gehouden van wat er zich in de klas afspeelt.	Ja / ☒ nee
7	Ouders worden op allerlei terreinen actief ingezet.	Ja / ☒ nee
8	Op school zijn ouders altijd welkom.	Ja / ☒ nee
9	Ouders voelen zich even verantwoordelijk voor de school als het personeel.	Ja / ☒ nee
10	Aan het begin van het jaar wordt een activiteitenkalender aan de ouders uitgereikt.	Ja / ☒ nee
11	Ouders denken actief mee over het beleid op de school.	Ja / ☒ nee
12	De school geeft regelmatig aandacht aan opvoedingsvraagstukken.	Ja / ☒ nee
13	Leraren zijn over het algemeen op de hoogte van de belangrijke dingen die zich in de gezinnen afspelen.	Ja / ☒ nee
14	De school organiseert regelmatig activiteiten waarvoor ouders worden uitgenodigd.	Ja / ☒ nee
15	Meehelpen op school door ouders wordt spontaan in de wandelgangen geregeld.	Ja / ☒ nee
16	Het is ondenkbaar dat ouders plotseling geconfronteerd worden met belangrijke beslissingen die de school neemt.	Ja / ☒ nee
17	Op school is een klachtenprotocol voor ouders aanwezig.	Ja / ☒ nee
18	De school is erop uit evenveel verantwoording af te leggen aan de ouders dan aan de inspectie.	Ja / ☒ nee
19	De ouders voelen zich medeverantwoordelijk voor de resultaten van de school.	Ja / ☒ nee
20	De school hecht waarde aan het verstrekken van duidelijke informatie aan ouders.	Ja / ☒ nee
21	De school staat altijd open voor suggesties van ouders.	Ja / ☒ nee
22	Over het algemeen zijn alle leraren zeer vriendelijk.	Ja / ☒ nee
23	De leraar/mentor kent zijn leerlingen goed.	Ja / ☒ nee
24	Er wordt een beroep gedaan op de verantwoordelijkheid van ouders.	Ja / ☒ nee
25	De school heeft de ouders duidelijk verteld wat ze wel en wat ze niet doet (de school heeft haar taken helder afgebakend).	Ja / ☒ nee

Zelfscan

Deze vragenlijst in laten vullen door 5 personen:

1. de directeur,
2. een leraar,
3. iemand van het ondersteunend onderwijspersoneel,
4. een ouder uit de medezeggenschapsraad of ouderraad,
5. een willekeurige ouder.

	Vragen	Doorhalen wat niet van toepassing is
1	Het is voor ouders duidelijk bij wie ze waarvoor moeten zijn op school.	Ja / nee / <u>soms</u>
2	Ouders worden regelmatig betrokken bij het meedenken over het beleid van de school.	Ja / nee
3	Ieder jaar krijgen ouders huisbezoek.	Ja / nee
4	Het is de taak van de directie de klachten op te lossen.	Ja / nee
5	Iedere leraar kent de inhoud van de dossiers van zijn leerlingen.	Ja / nee ?
6	Ouders worden op de hoogte gehouden van wat er zich in de klas afspeelt.	Ja / nee
7	Ouders worden op allerlei terreinen actief ingezet.	Ja / nee
8	Op school zijn ouders altijd welkom.	Ja / nee
9	Ouders voelen zich even verantwoordelijk voor de school als het personeel.	Ja / nee <u>beide</u>
10	Aan het begin van het jaar wordt een activiteitenkalender aan de ouders uitgereikt.	Ja / nee
11	Ouders denken actief mee over het beleid op de school.	Ja / nee
12	De school geeft regelmatig aandacht aan opvoedingsvraagstukken.	Ja / nee
13	Leraren zijn over het algemeen op de hoogte van de belangrijke dingen die zich in de gezinnen afspelen.	Ja / nee
14	De school organiseert regelmatig activiteiten waarvoor ouders worden uitgenodigd.	Ja / nee
15	Meehelpen op school door ouders wordt spontaan in de wandelgangen geregeld.	Ja / nee
16	Het is ondenkbaar dat ouders plotseling geconfronteerd worden met belangrijke beslissingen die de school neemt.	Ja / nee
17	Op school is een klachtenprotocol voor ouders aanwezig.	Ja / nee
18	De school is erop uit evenveel verantwoording af te leggen aan de ouders dan aan de inspectie.	Ja / nee
19	De ouders voelen zich medeverantwoordelijk voor de resultaten van de school.	Ja / nee
20	De school hecht waarde aan het verstrekken van duidelijke informatie aan ouders.	Ja / nee
21	De school staat altijd open voor suggesties van ouders.	Ja / nee
22	Over het algemeen zijn alle leraren zeer vriendelijk.	Ja / nee
23	De leraar/mentor kent zijn leerlingen goed.	Ja / nee
24	Er wordt een beroep gedaan op de verantwoordelijkheid van ouders.	Ja / nee
25	De school heeft de ouders duidelijk verteld wat ze wel en wat ze niet doet (de school heeft haar taken helder afgebakend).	Ja / nee

Zelfscan

Deze vragenlijst in laten vullen door 5 personen:

1. de directeur,
2. een leraar,
3. iemand van het ondersteunend onderwijspersoneel,
4. een ouder uit de medezeggenschapsraad of ouderraad,
5. een willekeurige ouder.

	Vragen	Doorhalen wat niet van toepassing is
1	Het is voor ouders duidelijk bij wie ze waarvoor moeten zijn op school.	Ja / nee
2	Ouders worden regelmatig betrokken bij het meedenken over het beleid van de school.	Ja / nee
3	Ieder jaar krijgen ouders huisbezoek.	Ja / nee
4	Het is de taak van de directie de klachten op te lossen.	Ja / nee
5	Iedere leraar kent de inhoud van de dossiers van zijn leerlingen.	Ja / nee
6	Ouders worden op de hoogte gehouden van wat er zich in de klas afspeelt.	Ja / nee
7	Ouders worden op allerlei terreinen actief ingezet.	Ja / nee
8	Op school zijn ouders altijd welkom.	Ja / nee
9	Ouders voelen zich even verantwoordelijk voor de school als het personeel.	Ja / nee
10	Aan het begin van het jaar wordt een activiteitenkalender aan de ouders uitgereikt.	Ja / nee
11	Ouders denken actief mee over het beleid op de school.	Ja / nee
12	De school geeft regelmatig aandacht aan opvoedingsvraagstukken.	Ja / nee
13	Leraren zijn over het algemeen op de hoogte van de belangrijke dingen die zich in de gezinnen afspelen.	Ja / nee
14	De school organiseert regelmatig activiteiten waarvoor ouders worden uitgenodigd.	Ja / nee
15	Meehelpen op school door ouders wordt spontaan in de wandelgangen geregeld.	Ja / nee
16	Het is ondenkbaar dat ouders plotseling geconfronteerd worden met belangrijke beslissingen die de school neemt.	Ja / nee
17	Op school is een klachtenprotocol voor ouders aanwezig.	Ja / nee
18	De school is erop uit evenveel verantwoording af te leggen aan de ouders dan aan de inspectie.	Ja / nee
19	De ouders voelen zich medeverantwoordelijk voor de resultaten van de school.	Ja / nee
20	De school hecht waarde aan het verstrekken van duidelijke informatie aan ouders.	Ja / nee
21	De school staat altijd open voor suggesties van ouders.	Ja / nee
22	Over het algemeen zijn alle leraren zeer vriendelijk.	Ja / nee
23	De leraar/mentor kent zijn leerlingen goed.	Ja / nee
24	Er wordt een beroep gedaan op de verantwoordelijkheid van ouders.	Ja / nee
25	De school heeft de ouders duidelijk verteld wat ze wel en wat ze niet doet (de school heeft haar taken helder afgebakend).	Ja / nee

Scorelijst na het afnemen van de scan

[illegible]

Arceer voor elk 'ja' één hokje in onder de volgende kolommen:

Informatiegericht: de vragen 4, 10, 15, 17, 23

Structuurgericht:	de vragen	1, 5, 6, 20, 25
-------------------	-----------	-----------------

Relatiegericht: de vragen 3, 8, 13, 14, 22

Samenwerkingsgericht: de vragen 2, 7, 12, 21, 24

Innovatiegericht:	de vragen	9, 11, 16, 18, 19
-------------------	-----------	-------------------

Bijlage 3: Werkplan PGO

September – oktober 2016	Literatuurstudie
November 2016	Gesprek met interim-directeur. Bezoek aan VVE thuis. Presentatie onderzoeksonderwerp in teamvergadering. Afname Woordenschattoets (CITO 2013). Uitzetten Zelfscan Ouderbetrokkenheid (Vries, 2010, p. 131). Uitzetten vragenlijst voor collega's.
December 2016 - januari 2017	Literatuurstudie. Gesprekken met collega's. Bespreken onderzoeksplan met IB-er/werkplekbegeleider.
Februari 2017	6 leerlingen selecteren en ouders vragen mee te doen in de onderzoeksgroep.
Maart – april 2017	Uitvoering van praktijkonderzoek op school.
April 2017	Bespreken van conclusies met MT team. Bevindingen presenteren aan collega's en deelnemende ouders.

Bijlage 4: Bezoek aan VVE Thuis

Ik heb een VVE Thuis-bijeenkomst bijgewoond met peuterleidsters en ouders. De leidster geeft uitleg over het thema a.d.h.v. concrete materialen die in de groep gebruikt worden. Hierbij geeft ze tips over kijken, voelen en doorvragen met behulp van deze materialen. Met de ouders wordt het boek dat thuis met het kind werd gelezen besproken. Hoe was het gegaan thuis met het lezen met de kinderen en wat waren de ervaringen? Het nieuwe boek behorend bij het nieuwe thema wordt meegegeven. Ook het meegegeven knutselwerkje wordt op deze manier besproken.

Een opvoeddeskundige vertelt over taalontwikkeling. Kinderen hebben stimulans nodig van ouders om in zinnen te praten. Wanneer het kind wijst naar de beker en zegt: “Die”, kun je als ouders zeggen: “Wat wil je? Wil je wat drinken?” Ouders reageren in het gesprek en herkennen dit gedrag. Zij willen hun kind hierin stimuleren.

Een bibliothecaris vertelt over het belang van voorlezen. De peuters komen erbij. De bibliothecaris demonstreert het interactief voorlezen aan de peuters. Hierna reageren ouders met opmerkingen en vragen. Een van de opmerkingen was: “Ik lees meestal gewoon voor. Mijn kind wil dan tussendoor reageren. Maar nu begrijp ik dat ik daar de ruimte voor kan geven”.

Na afloop spreek ik met een aantal ouders en leidsters. Allen ervaren deze bijeenkomsten als positief. Het geeft meerwaarde, inspiratie en ideeën om thuis wat dieper met het kind op de thema's in te gaan, voor te lezen, knutselen, gesprekken te voeren e.d. Een ouder en de leidsters geven aan het jammer te vinden dat er geen doorgaande lijn voor VVE Thuis is bij de kleuters.

Er was een grote opkomst en betrokkenheid van de ouders. Bijna alle ouders waren aanwezig. In het gesprek dat ontstond over het voorlezen, deelden ouders ervaringen en gaf de bibliothecaris aanvullingen door te vertellen over het belang van leesplezier als voorbereiding op het lezen in de latere schoolloopbaan.

Wat mij opviel was dat de ouders opdrachten mee krijgen welke in de bijeenkomst wordt besproken. Ik zou hier voor een andere invulling willen kiezen. Minder eenzijdig vanuit de leidster/leerkracht, meer vanuit dialoog en samenwerking. In het gesprek met de leidsters gaven zij aan dat zij de afgelopen tijd hier tegenaan liepen en zoeken naar een andere invulling. Zij kiezen bijvoorbeeld voor een ander themaboek, daar het boek dat vanuit VVE wordt aanbevolen niet aansluit bij de belevingswereld van de peuters.

Van de leidsters vernam ik dat na overleg met de onderwijsstichting is besloten dat men op de locatie een eigen invulling mag geven aan de VVE Thuis-bijeenkomsten. Voor aanvullende informatie heb ik emailcontact gezocht met mevrouw D. van de stichting. Uit dit mailcontact blijkt dat in een intervisiegroep wordt nagedacht over het vormen van een visie op ouderbetrokkenheid en de invulling van VVE Thuis-bijeenkomsten. In onderstaand kader staat een fragment uit het emailbericht (onderwijsstichting H3O).

Voor acht VVE-locaties is dit jaar voor het eerst VVE Thuis subsidie aangevraagd. Hier is ook een alternatief plan voor opgesteld. Alle locaties mogen starten en kunnen kijkend naar de behoefte op de locatie invulling geven aan ouderbetrokkenheid zoals we in het voorstel richting de gemeente hebben voorgesteld.

De locaties die VVE Thuis op de oude manier doen, doen dit tot aan de zomervakantie. In de intervisie van mei, zullen we de nieuwe VVE Thuis versie “evalueren” en de gemeente op de hoogte brengen van het succes en hen mededelen dat de locaties die de overstap willen maken naar de nieuwe vorm dat na de vakantie zullen gaan doen. (Dit is geen verplichting voor alle locaties, alleen als er behoefte is)

Onderdeel notulen intervisiegroep VVE-coaches

Bijlage 5: Huisbezoeken

13 maart 2017

Leerling A:

Ik word vrolijk ontvangen door moeder en A. met haar tweelingzusje Z. Ze komen net uit school en krijgen water en fruit. Ik krijg thee. Ze zitten samen op de bank. Z. loopt naar boven om haar knuffelaapje te halen en laat hem aan mij zien. A. blijft bij moeder op de bank zitten. Z. gaat op de grond spelen met paardjes en haar pop. Ik vraag waar ze graag mee spelen. Ze spelen beiden graag met poppen. A. gaat boven ook haar knuffel met dekentje halen en komt er mee op de bank zitten. Ze is nog wat stil en blijft bij moeder. Als ze het drinken en fruit op hebben vertellen ze dat ze een trampoline hebben. Ik ga in de tuin kijken en ze gaan erop springen. Moeder vertelt dat ze graag buiten spelen, spelletjes doen en knutselen. De meisjes beginnen nu meer te vertellen. Met name Z. is erg vrolijk en lacht veel bij haar eigen spel. De twee oudere zussen komen ook even binnen om wat te drinken. Ik zie dat moeder hen stuurt bij het spel, ze geeft ideeën hoe ze het kunnen doen. Moeder geeft de oudere dochter die naar buiten gaat wat tips hoe ze om kan gaan met andere mensen buiten. Moeder vertelt dat ze op die manier de kinderen wil helpen in de ontwikkeling.

13 maart: Leerling B

B. vind het bezoek merkbaar erg leuk. Ze komt naast me op de bank zitten. Ze gaat naar de keuken om me te laten zien waar het toilet is. Ze vertelt over haar kamer en vraagt of ik deze wil zien. Ze heeft een klein gezellig kamertje. Haar speelgoed staat netjes geordend op de grond en in dozen. Ze laat het allemaal zien. Aan de muur op planken staan boeken die ze met papa en mama leest. Ze vertelt welke boeken ze graag wil lezen als ze zelf kan lezen. Van de knuffels op het bed krijg ik uitgebreide informatie van wie ze deze heeft gekregen. Terug beneden haalt ze spelletjes, puzzels en speelgoed uit de kast. Ze wil veel laten zien. Ik zie dat alles netjes geordend is opgeborgen. Ze heeft veel leuk speelgoed en het is goed te overzien. Ze knutselt graag, doet spelletjes. Moeder vertelt dat B. slecht tegen rommel kan. Het jongere zusje haalt speelgoed uit een doos en B. wil het snel weer opruimen. B. heeft moeite met uitspraak van de r en l in clusters, bv bij het woord altijd zegt ze "ajtijd". Mama stimuleert haar dochter om het nog eens duidelijk te zeggen. Dan lukt het al wat beter. Als ik naar huis ga, is B. teleurgesteld en wil nog graag een spelletje doen. Moeder moet gaan koken dus er is geen tijd meer voor. B. reageert boos. Haar gedrag slaat ineens om. Dit herken ik ook in de klas. Dit is iets waar we op school mee bezig zijn, het gedrag kan soms vrij heftig zijn. Moeder en ik zien aan het gedrag dat het bezoek lang genoeg is geweest. We vonden het allemaal erg leuk. Ik word uitgezwaaid.

15 maart: Leerling C

C. woont tijdelijk in een flat tot de verhuizing. We zitten samen op de bank met wat drinken. C. laat boeken zien waar een pen bij hoort. Door met de pen op afbeelding te klikken, hoor je informatie over verschillende onderwerpen. C. is erg geïnteresseerd in allerlei onderwerpen. Hij laat speelgoed zien, zoals een racebaan, tablet en een boek met Engelse woorden. De kat wordt aan mij voorgesteld. We praten over zijn interesses en dat het opvallend is dat hij veel weet, maar het vaak niet kan laten zien in opdrachten.

Moeder denkt dat dit komt door zijn houding, hij maakt er een grapje van en lijkt niet gemotiveerd. Zij is er van overtuigd dat hij veel meer kan. Ik zie dat hij met name bezig is met informatie boeken e.d. en vind dit ook opvallend. Voor hem zou het met name interessant zijn uit te vinden hoe we hem meer betrokken en gemotiveerd kunnen krijgen. Moeder vertelt dat zij veel doet met C., zoals uitstapjes, buiten in het park spelen, de kinderboerderij, voorlezen e.d. Thuis is C. rustiger dan op school. Thuis heeft hij minder prikkels en is hij alleen, hij heeft geen broers of zussen.

17 maart: Leerling D

Thuis aangekomen zitten we op de bank en drinken thee. Het kleine zusje van 2 jaar komt dicht bij me zitten om te babbelen, zij het nog wat moeilijk te verstaan. Zij vraagt volop aandacht. D. zit op de bank. Ik maak met haar een praatje. Moeder vertelt dat haar dochters erg verschillend zijn. Het jongere zusje is erg vrij maar D. is wat meer afwachtend, ook wat onzeker. In taalgebruik is zij ook onzeker. Ze hakkelt en durft dan soms niet verder te praten. Zij heeft met name zelfvertrouwen en succeservaringen nodig. Als moeder of ik een vraag stel, zegt ze : Ik weet het niet”, na even nadenken. Wat zij nodig heeft, is dat ze wordt gestimuleerd en uitgedaagd om het toch te proberen. Moeder en ik zijn geneigd het dan maar voor haar te zeggen. Even stilte is niet erg, laat haar maar even nadenken. We eten samen een boterham aan tafel. De meisjes eten niet zo veel, vertelt moeder. Ze vindt dat ze eerst hartig beleg op hun brood moeten eten, daarna pas zoetheid. Er zijn hier duidelijke regels over, zoals ook over het aan tafel blijven zitten. D. wil graag haar kamer laten zien, maar vader heeft nachtdienst en slaapt. Moeder heeft een idee: ze neemt een foto van haar kamer mee naar school. Op de terugweg vertelt moeder dat D. bij de geboorte een moeilijke start heeft gehad. Mogelijk dat zij daardoor wat achter blijft in de taalontwikkeling. Moeder zegt dat ze altijd wat zorgen om haar dochter heeft, waar haar jongste dochter juist zo'n vrij karakter heeft. Ik vind het mooi om te zien hoe zij liefdevol betrokken is bij haar kinderen, zij wil zo graag het beste en is wat onzeker. Ik vertel dat ze het juist heel goed doet.

17 maart: Leerling E

E is een spelletje aan het spelen op de tablet als ik binnenkom. Hij begroet me en speelt nog even door. Zijn moeder zet thee. Het jongere broertje van 2 jaar loopt door de kamer en vertelt over Thomas de trein, waar het spoor en waar het station moet komen. E. is nog in zijn spel verdiept. Van moeder moet hij stoppen, dat doet hij dan ook. We kletsen gezellig. Ik vraag E. wat hij graag doet, waar hij mee speelt. Hij speelt het liefst met zijn tablet en Wii. Moeder vertelt dat ze hier wel een limiet aan stelt, want ze wil dat hij ook andere dingen doet. Hij vindt het moeilijk zichzelf te vermaken, heeft iemand nodig (liefst zijn moeder) die met hem een boek leest of een spelletje doet. Hij speelt niet zo veel met vriendjes uit de buurt. Moeder praat er ook wel eens over met andere moeders, hoe je er voor zorgt dat ze wat meer tot spel komen, lekker naar buiten gaan e.d. Ze merkt dat meer moeders hier tegenaan lopen. Moeder vindt dat E. een wat makkelijke houding aan neemt. Moeilijkere opdrachtjes gaat hij het liefst uit de weg, daar heeft hij niet zo'n zin in. Dit is ook op school zichtbaar. Als voorbereiding op groep 3 moet hij wat meer worden uitgedaagd. Hij heeft uitdaging maar ook veel succes ervaring nodig.

20 maart: Leerling F

Ik loop met F., zijn oudere zus en moeder mee vanuit school naar huis. Onderweg plukt F. een narcis, deze moet mee naar huis. Thuis wordt er thee gezet en zitten de kinderen naast mij op de bank. Er hangen foto's van de kinderen toen ze klein waren, en een trouwfoto aan de muur. Ik bekijk ze en stel wat vragen aan F. Moeder vertelt van de bruiloft, en over het maken van de kinderfoto's. Even later komt F. speelgoed laten zien, zoals een trein. Hij maakt de treinbaan op de grond en vertelt ondertussen af en toe wat hij doet. Hij wil zijn kamer laten zien, een gezellige kamer met dino's, lego, leesboekjes. Moeder vertelt dat ze elke avond voor het slapen gaan voorlezen. F. speelt graag op zijn kamer. Ik mag ook op de kamer van zijn zus kijken, die ook bij mij in de klas heeft gezeten. Het ziet er gezellig en netjes uit. Ook zij vindt het fijn op haar kamer te spelen, waar ze even niet gestoord wordt door haar broertje.

Bijlage 6: Eerste interview met ouders

1. U krijgt vanuit de school regelmatig informatie d.m.v. de nieuwsbrief, de themabrief en mail van de leerkracht. Hoe vindt u deze manier van informatie?

Alle 6 de ouders vinden het fijn om op deze manier informatie te krijgen. Argumenten hiervoor:

- Zo weet ik waar ze op school mee bezig zijn.
- Bij het brengen en halen is niet altijd de gelegenheid om iets te vragen of dieper door te praten.
- Er wordt minder papier gebruikt en is milieuvriendelijk.

Alle 6 vinden deze manier van info toereikend. Ze hebben niet het idee iets te missen en lezen het wel.

2. Wat vindt u van de tips die worden gegeven in de themabrief, de activiteiten die u thuis kunt doen met uw kind?

- 5 ouders gebruiken de ideeën uit de nieuwsbrief.

“Dat motiveert echt. Nu ga je bv naar de speeltuin met een doel.”

- 1 ouder geeft aan er niet veel mee te doen, doet veel activiteiten met haar kinderen naar eigen inzicht en intuïtie.

3. Welke activiteiten vindt uw kind leuk (spelletjes doen, voorgelezen worden e.d.)? Waardoor raakt het enthousiast en betrokken?

- Alle 6 de kinderen houden van voorlezen, knutselen en tekenen.
- 2 Kinderen doen graag spelletjes. De andere 4 hebben daar volgens de ouders nog niet geduld of concentratie voor.
- 3 Kinderen gaan graag met hun ouders erop uit, naar buiten, zoals naar het bos of de kinderboerderij.
- 2 Kinderen spelen graag met de iPad. Ouders willen hier graag grenzen aan stellen, vinden het niet goed als ze te lang achter het beeldscherm zitten. De kinderen vinden dat moeilijk.

Het doen van spelletjes, voorlezen, uitjes naar bijvoorbeeld de kinderboerderij, samen boodschappen doen e.d. kunnen leuke manieren om spelenderwijs met taal bezig te zijn.

Hoe vindt u dat? Is dit iets wat u en uw kind graag doen?

- Alle 6 de ouders doen graag allerlei activiteiten met de kinderen, de kinderen vinden dat ook leuk. Bijvoorbeeld samen boodschappen doen.
- 2 van hen maken van te voren plannen met de kinderen: boodschappenlijst maken, praten over wat we nodig hebben en waar we het kunnen vinden.
- 1 ouder geeft als voorbeeld regelmatig naar de diertuin te gaan.
- 1 ouder vertelt al veel met taal bezig te zijn m.b.v. tips van de logopedist waar het kind onder behandeling is geweest.

- 1 ouder vertelt veel met de kinderen in de keuken bezig te zijn bijvoorbeeld cakejes bakken.
- 1 ouder vertelt veel verschillende activiteiten te doen en daar veel lol aan te beleven met het gezin.

Of is het ook wel eens lastig om uit te voeren?

- 1 ouder: soms is het lastig met een jonger zusje erbij dat ook aandacht vraagt.
- 2 ouders: als het kind op dat moment niet geboeid is, dan laat ik het even.
- 1 ouder: als het weer mee zit, maar meestal weerhoudt ons dat er niet van om er toch op uit te gaan. Er is altijd wel iets te bedenken.
- 2 ouders: Nee dat is voor ons niet lastig.

Wat zou kunnen helpen? En hoe zou de leerkracht / school kunnen helpen? Hebt u hierbij behoefte aan ideeën en verdere ondersteuning van school? Of bij voorlezen e.d.?

- 4 ouders hebben geen behoefte aan nadere ondersteuning vanuit school.
- 3 van hen willen wel nader gesprek over wat zij samen kunnen doen om het kind verder te helpen met de onderdelen waar hij nog niet zo goed in is, zoals bijvoorbeeld de woordenschat.
- 1 ouder heeft met VVE thuis meegedaan bij de peuters, en zou graag zien dat dit bij de kleuters doorgang vindt.
- 1 ouder die ook met VVE heeft meegedaan, ondervond hierin geen meerwaarde, daar zij vanuit zichzelf al genoeg ideeën heeft.

Ik leg onderstaande ouderoutines uit. Deze zou ik met de ouders en kinderen willen uitproberen om samen te ondervinden wat het effect en de ervaring is. Wat vindt u van deze routines?

Het welkomstgesprek

- Alle 6 de ouders vinden dit fijn en waardevol. Zij kunnen vertellen over het kind, zodat de leerkracht het kind beter leert kennen.
- 1 ouder waardeert het zeer dat zij haar eigen mening kan geven en samen met de leerkracht kan nadenken en spreken over wat het kind nodig heeft. Zij voelt zich nu meer gehoord.
- 1 ouder geeft aan het fijn te vinden te spreken over de onderwijsbehoeften, op welke manier het kind gestimuleerd kan worden.

Het huisbezoek

- 4 van de ouders vindt het drempelverlagend.
- 1 ouder geeft aan wel een drempel te ervaren tussen school en thuis, dit vindt zij helpend.
- Alle ouders vonden het fijn. De kinderen vonden het erg leuk dat de juf op bezoek kwam.
- 1 ouder: persoonlijker, meer betrokkenheid.
- 4 ouders ervaren het positief dat de leerkracht het kind in de thuissituatie ziet, omdat het thuis mogelijk anders is dan op school.

De ouderkring

- 1 ouder heeft hier positieve ervaringen mee opgedaan bij de dreumesgroep met haar kind. Zij vindt het jammer dat bij de peuters dit alleen in de VVE groep wordt gedaan en niet bij de andere peuters.
- 5 ouders zouden het fijn vinden als dit bij de kleuters wordt gedaan, zoals bij de peuters VVE thuis. Zij zien hierin de meerwaarde.
- 6 ouders vinden het onderling contact met ouders belangrijk, ervaringen met elkaar delen.
- 1 ouder vindt het lastig dit in te plannen in een drukke agenda. Het vergt investering in tijd.

De themabrief

- Wordt door alle 6 de ouders gelezen.
- 5 ouders maken gebruik van tips en ideeën voor activiteiten met de kinderen. Welkome inspiratie, daar je bij sommige thema's niet altijd weet wat te doen. Bovendien zijn het soms ideeën waar men zelf niet aan heeft gedacht.
- 1 ouder leest het wel, maar doet niet veel met de ideeën die aangedragen worden, vindt het fijn een eigen invulling hieraan te geven, naar eigen inzicht.

Ouderhulpkaarten

- 4 ouders zijn al bekend met interactief voorlezen en doen dit al met de kinderen. Ze vinden het wel fijn zo'n kaart eens uit te proberen, staan open voor tips.
- 2 ouders doen dit nog niet en willen het graag proberen om te kijken hoe dit voor hun kind is.

De logeerknuffel

- Alle 6 de ouders vinden dit een goed idee.
- 1 ouder heeft het met haar oudere kind meegemaakt, heeft dat als zeer positief ervaren.
- "zo leren ze verantwoordelijkheid, voor iets te zorgen"
- "Dat is leerzaam".

De Voorleeskoffer

- 3 ouders hebben het vorig jaar meegemaakt, toen hebben we de koffer gebruikt. Dit jaar nog niet. Zij vinden het een goed idee dit weer te doen.
- Alle 6 vinden het leuk en leerzaam voor het kind.
- 2 ouders zien dit als mooie voorbereiding op boekbesprekingen die de kinderen in de hogere groepen moeten doen. Zo zijn ze al gewend om iets over hun boek te vertellen.
- 1 ouder zou graag zien dat dit in groep 3 doorgaat.
- "het boek dat in de koffer zit heb ik thuis niet. Dat is leuk om eens thuis uit voor te lezen."

Aanvullende opmerkingen:

“Ouders zeggen wel eens: “school is school en thuis is thuis”, maar die scheiding moet je niet maken.”

“Ik vind het fijn om meer betrokken te zijn bij school. Het geeft mij het gevoel meer gehoord te worden.”

Bijlage 7: Verslag Ouderkring

De 6 ouders uit de onderzoeksgroep zijn aanwezig. We starten met koffie.

De kring bestaat uit 3 delen:

- Ik geef informatie over woordenschat- en hersenontwikkeling. Ik leg het belang van woordwebben, netwerken en het leggen van verbindingen in de hersenen uit. Door het leren van nieuwe woorden en betekenissen doen kinderen nieuwe kennis op. Ik laat de woordwebben behorend bij het thema lente zien en leg uit hoe de woorden in de groep worden aangeboden.
- De ouders hebben de afgelopen week de Ouderhulpkaart “Lezen met Begrip” (Eduforce, sd) uitgeprobeerd. Ik vraag naar de ervaringen. De ouders vertellen dat ze hebben gemerkt dat ze vaak al op deze manier met hun kinderen praten tijdens het voorlezen. Voor hen was het niet nieuw. We spreken over het verschil in vragen stellen. Zo kun je gesloten vragen stellen: “Wat is dat? Dat is een lammetje.”, of denk stimulerende vragen, zoals: “Hoe komt het dat.....?” of “Wat zou er gebeuren als....?”
- We drinken koffie en raken verder in gesprek. Het blijkt dat ouders elkaar nog niet bij naam kennen. Er worden onderwerpen besproken zoals het weerbaar maken van je kind, de verschillen met broertjes en zusjes, hoe je omgaat met opvoedingsvragen. Er is veel herkenning.
Een moeder draagt het idee aan om meer te doen met muziek op school. Dit naar aanleiding van mijn informatie over hersenontwikkeling. Muziek is immers erg goed voor de ontwikkeling. Een paar jaar geleden werd er onder leiding van een leerkracht een kinderkoor gevormd. De vraag is of dit weer mogelijk zou zijn.

Bijlage 8: Logeerknuffel in de klas.

Puntsgewijs geef ik een weergave van mijn bevindingen.

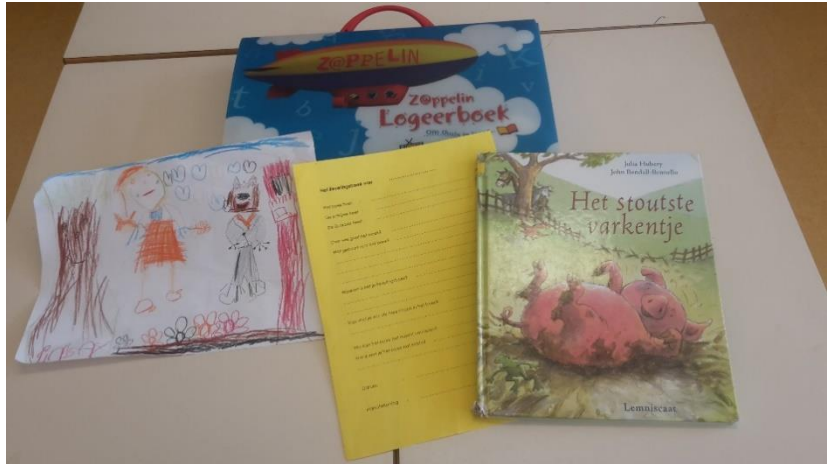
- We zingen het liedje van de logeerbeer. Tijdens het liedje “loopt” de beer naar het kind waar hij vandaag mag logeren. Rugzak met logeerspullen gaat mee.
- De kinderen houden de beer bij zich in de klas. Tijdens de schooldag móét de beer van de kinderen met alles meedoen! Hij gaat op schoot in de kring, bij het tekenen en in de hoeken.
- Ouders reageren enthousiast als de beer mee naar buiten komt bij het naar huis gaan. Ze bespreken soms al meteen met de kinderen leuke plannen met de beer.
- Wanneer de beer weer mee teruggenomen wordt naar school, geven sommige kinderen hem meteen aan mij over. Andere kinderen houden hem nog zo lang mogelijk bij zich.
- In de kring mag het kind vertellen over het logeerpartijtje met de beer. Alle kinderen vertellen enthousiast in de kring. Voor sommige kinderen gaat dit wat moeilijk in verband met het vinden van woorden en vormen van zinnen. Maar in hun enthousiasme lukt het. Andere kinderen reageren en stellen vragen. Zo ontstaat er een gesprek.
- Ik lees het verhaaltje voor dat de ouder met het kind heeft opgeschreven in het schrift. Sommige kinderen hebben een tekening gemaakt of een foto erbij geplakt.
- De beer wordt zelfs twee keer tijdelijk afgestaan aan iemand die buikpijn heeft of verdrietig is.

Bijlage 9: Voorleeskoffer in de klas

Ik geef puntsgewijs een beschrijving van mijn bevindingen.

- In de koffer zit een boek van school, een formulier om in te vullen, tekenpapier en een papier met een eenvoudige instructie.
- Het kind neemt de koffer mee naar huis.
- Na een paar dagen neemt het kind de koffer mee naar school met het ingevulde formulier, een tekening en een eigen boek.
- In de kring mag het kind over het boek vertellen.
- Vier kinderen kunnen al veel vertellen, waarbij het gebruik van langere zinnen opvallend is.
- Bij twee kinderen is het vertellen in de kring over het boek nog lastig.
- Het ingevulde formulier is een goed hulpmiddel voor mij zodat ik hen kan helpen en sturen bij het vertellen.
- Kinderen zijn enthousiast en betrokken. Zij vinden het leuk om iets van zichzelf te laten zien en er over te vertellen.
- Anderen kinderen reageren en stellen vragen. Zo ontstaat er een kringgesprek.
- Tijdens het voorlezen van het boek van het kind stel ik denkvragen zoals: "Wat zal er nu gebeuren?" "Wat zal hij of zij nu gaan doen?" Vier kinderen vinden dit nog moeilijk.

Bijlage 10: Focusgroep collega's

Ik geef een weergave van tot nu toe ondernomen stappen en bevindingen met behulp van een PowerPoint-presentatie.

Collega's reageren:

- HGW: de precieze inhoud is niet duidelijk bij collega's en wordt nog niet volledig toegepast. De reactie is dat men er voor wil waken dat bij HGW niet te veel gericht wordt op behalen van resultaten. Kleuter is in ontwikkeling, dit gaat met sprongen en stilstaan. Bij HGW gaat het mijns inziens om het proces, bij Opbrengstgericht werken gaat het meer om het resultaat. Vandaar mijn keuze voor HGW.
- De ervaring van collega's is dat het gesprek doorgaans handelingsgericht verloopt; er worden samen met ouders plannen en afspraken gemaakt, waar men later weer op terugkomt in een volgend gesprek. Ik denk zelf dat dit minder gestructureerd en planmatig is in vergelijking met HGW. Tijdens gesprekken vraagt men inbreng van de ouders: "Heeft u nog iets te vragen, in te brengen?" Naar mijn idee is dit voor sommige ouders mogelijk nog wat vaag, ze weten dan niet altijd iets te zeggen, met name ouders die niet zo op de voorgrond staan.
- Huisbezoeken: werkdruk verhogend. Dan zouden er andere activiteiten voor weggestreept moeten worden.
- Er zijn ook andere manieren om relatie met ouders te versterken.
 - Koffieochtend (werkte niet; weinig opkomst).
 - Ouders vragen te helpen in de klas.
 - Tijdens gesprekken vragen naar inbreng, mening en ervaring van ouders.
 - Tijdens spelinloop. Een collega reageert: "Je moet er rekening mee houden dat er dan andere ouders bij zijn. Daardoor zal niet iedere ouder dit contact zo makkelijk aangaan."
- Vraag is of ik wel zal kunnen controleren of het doel behaald is: d.m.v. educatief partnerschap de woordenschat van de leerlingen verbeteren. Waarschijnlijk is de tijd hiervoor te kort. Wel kan ik de ervaring van de ouders meten; hoe hebben zij de samenwerking ervaren? Heeft dit meerwaarde? Zien zij vooruitgang bij hun kind? Op welke manier zien zij dat? Hoe is hun beleving?
- Collega's zijn van mening dat op de manier zoals het nu gaat, voldoende aan de relatie met ouders wordt gebouwd. Mijn ervaring, m.n. door uitkomst interview, is dat ouders wel een drempel ervaren tussen school en thuis. Zij vinden de gesprekken erg fijn, voelen zich meer gehoord.
- Volgende stap zou zijn om dit bij de ouders na te gaan. Hoe ervaren zij de relatie tussen school en thuis? En als er wel een drempel ervaren wordt, hoe komt dit en wat zou daar aan gedaan kunnen worden? Dit in het interview ter evaluatie van de samenwerking tijdens het onderzoek.

Bijlage 11: Afsluitend interview met ouders.

- Hoe hebt u de samenwerking ervaren? Gaf dit voor u meerwaarde?
 - De zes ouders zien allen meerwaarde in de samenwerking.
 - Het onderling contact geeft meer betrokkenheid.
 - Twee ouders vonden met name het contact met andere ouders erg fijn. Zij leren elkaar en elkaars kinderen beter kennen.
- Heeft u er iets aan gehad voor de activiteiten met uw kind thuis met betrekking tot woordenschatontwikkeling? In welk opzicht?
 - Twee ouders geven aan geleerd te hebben van de ouderhulpkaart. Het voorlezen heeft een nieuwe impuls gegeven.
 - Voor vier ouders was veel al bekend. Het gaf hen echter een impuls om intensiever in interactie met het kind bezig te zijn met taal.
 - Twee moeders zien groei in het taalgebruik van hun kinderen. Een van hen is meer geïnteresseerd geraakt in boeken. Een kind onthoudt de woorden uit het gelezen boek en gebruikt deze in zinnen. Moeder merkt dat het kind met langere zinnen spreekt.
- Wat vindt u van de samenwerking tussen ouders en school op dit moment? Vind u dit afdoende?
 - Twee ouders vinden dit voldoende. Zij weten dat er altijd gelegenheid is langer door te praten met de leerkracht als dit nodig is.
 - Vier ouders vinden dit voldoende, maar zien een toegevoegde waarde in de ouderrouines. Er is meer tijd en ruimte om door te praten over het kind. Het verhoogt de wederzijdse betrokkenheid. Afstand tussen ouders en school wordt kleiner. Je leert elkaar beter kennen.
- Hoe hebt u de volgende ouderrouines ervaren? Was dit voor u van meerwaarde?
- Het Welkomstgesprek
 - De zes ouders zien allen meerwaarde in het welkomstgesprek.
 - De ouders vinden het fijn dat de leerkracht informatie krijgt van de ouders. Zo krijgt zij een completer beeld van het kind.
 - Twee ouders vinden het lastig te vertellen over hun kind, omdat het kind vaak op school anders is dan thuis.
 - Eén moeder zou meer tijd willen voor het welkomstgesprek. Tien minuten is kort.
 - Eén moeder zou meer wisselwerking in het gesprek willen. Dat de leerkracht niet alleen luistert maar ook feedback geeft.

"Fijn dat ik de juf kan vertellen hoe mijn kind thuis is. Als ouders ken je je kind toch het beste."

- De Themabrief
 - De zes ouders vinden deze manier van informeren prettig.
 - Zij vinden het fijn te weten waar de kinderen op school mee bezig zijn, zodat zij er thuis op in kunnen spelen.

- Het Huisbezoek
 - De zes ouders hebben het huisbezoek zeer gewaardeerd.
 - De zes ouders vinden het fijn dat de leerkracht het kind in de thuisomgeving ziet.
 - De zes kinderen hebben het bezoek van de leerkracht erg leuk gevonden.
 - Vijf ouders geven aan dat tijdens het huisbezoek een ander soort gesprek ontstaat dan op school. Het gaat minder om de prestaties en meer om het kind zelf.
 - Twee ouders merken op dat de afstand tussen school en thuis op deze manier kleiner wordt.
- De Ouderkring
 - De zes ouders vonden het fijn elkaar beter te leren kennen. Het gesprek met elkaar en over de kinderen vond men waardevol. Het zijn diepere gesprekken dan op het schoolplein. Men vindt herkenning en steun bij elkaar.
 - Vier ouders vinden het prettig achtergrondinformatie te krijgen over de ontwikkeling van kinderen, in dit geval met name over de woordenschat.
 - Eén ouder geeft aan zeker de meerwaarde te zien, maar acht de ouderkring voor zichzelf niet echt nodig.
- De Ouderhulpkaart over voorlezen
 - Voor één ouder was dit een eyeopener. Zij past het nu regelmatig toe tijdens het voorlezen en merkt dat haar kind dit oppakt.
 - Vijf ouders stelden dit soort vragen al bij het voorlezen. Zij ervoeren dit als een bevestiging goed bezig te zijn.
 - Vier ouders die hier al bekend mee waren, hebben de informatie van de kaart als extra steun in de rug ervaren. Het effect was dat zij er (opnieuw) intensiever mee aan de slag zijn gegaan.
- De Logeerknuffel
 - Alle zes ouders hebben veel plezier gehad met hun kinderen en de logeerknuffel.
 - Alle zes ouders merkten dat hun kind de verzorging en de verantwoordelijkheid voor de knuffel erg serieus namen. De kinderen waren intensief en betrokken bezig. De beer werd overal bij betrokken.
 - Twee ouders merken dat hun kind gestimuleerd werd tot taalproductie. Eén ouder vertelt dat haar kind uitvoerige gesprekken had met de beer. Een andere moeder vertelt dat haar dochter zelf voorlas aan de beer. Het viel haar op dat zij heel rustig en duidelijk uitsprak, terwijl zij vaak geneigd is te snel te spreken.
 - Vier ouders vroegen zich af wat de toegevoegde waarde is voor de taal. Eén moeder opperde er een taalactiviteit met woordkaartjes aan toe te voegen in de rugzak van de beer. Al pratend over taal en denken, constateerden wij dat de taal op een verborgen manier, spelenderwijs wordt gestimuleerd. Dit was voor de ouders een eyeopener. Doordat het kind spelenderwijs wordt uitgedaagd tot taalproductie, is het meer betrokken en leert het veel.

- De Voorleeskoffer

- Drie ouders vonden het leuk om een boek van school mee te krijgen en met hun kind te lezen. Dit is een ander boek, dat men thuis niet heeft en is een welkome aanvulling.
- Vier ouders vonden het goed om met het kind het formulier over het eigen boek in te vullen. Zo dachten de kinderen na over het boek en formuleerden zij woorden en zinnen.
- Drie ouders merkten op dat in de boeken andere taal wordt gebruikt dan de dagelijkse spreektaal.
- Eén ouder vertelde zeer gemotiveerd te zijn geraakt prentenboeken aan te schaffen of te lenen bij de bibliotheek. Haar kind heeft boeken van Borre, Knolletje en dergelijke, maar weinig prentenboeken. Zij vindt prentenboeken beter voor de taalontwikkeling.
- Drie ouders merkten dat hun kinderen bezig waren met zelf voorlezen, bladeren en afbeeldingen benoemen. Door herhaling leerden de kinderen de woorden en zinnen uit het hoofd. Men zag het positief effect voor de taalontwikkeling.

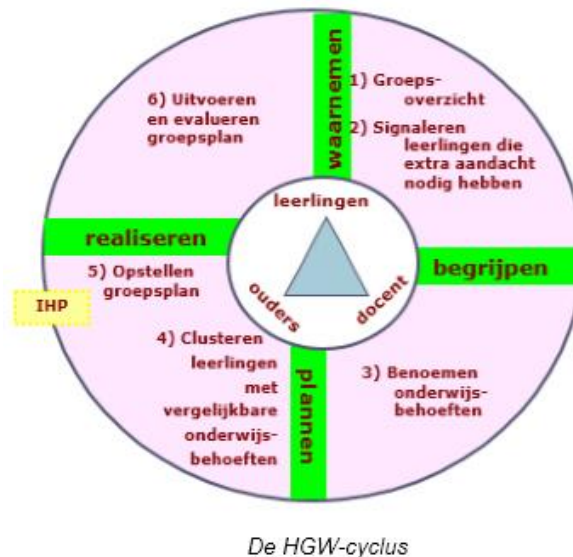
“Of het hierdoor komt weet ik niet, maar ik zie dat mijn kind nu vaker boeken pakt. Ze leest het op haar eigen manier zelf voor. Ze maakt een sprong.”

“Dit is een goed hupmiddel. Spelenderwijs bezig zijn werkt het beste en is leuker voor mijn kind dan te moeten zitten en praten. Daar leren wij als ouders van. Als ik zeg: ‘kom ,we gaan lekker zitten met een kopje thee en praten’, dat werkt niet. Maar met zoiets komt ze los en gaat ze lekker praten.”

“Ik vond het fijn om zo met mijn kind bezig te zijn. Wij hadden mooie momenten met elkaar. Samen praten en tekenen. Ik was zo trots op mijn kind!”

Bijlage 12: Handelingsgericht Werken

Tijdens de huisbezoeken en interviews met ouders zijn de stappen volgens de HGW gesprekscyclus uit figuur 10 toegepast. Puntsgewijs beschrijf ik de stappen die genomen zijn:

Figuur 10 (Pameijer, <http://wij-leren.nl/hgw-overdracht.php>, 2014)

Waarnemen

1. Groepsoverzicht met behulp van toetsresultaten (CITO, 2011) en observaties (Janssens, sd).
2. Aan de hand van deze resultaten zijn 6 leerlingen geselecteerd die hulp nodig hebben bij de woordenschatontwikkeling.

Begrijpen

3. In gesprek met ouders zijn de onderwijsbehoeften besproken.
 - Verschillende activiteiten, zoals voorlezen, samen boodschappen en spelletjes doen, een uitje naar de kinderboerderij en dergelijke.
 - Bij een leerling die stilvalt wanneer zij de woorden niet kan vinden hebben ouders en ik bemerkt beiden de neiging te hebben voor deze leerling te spreken en de woorden in te vullen. Wij bespraken dat het niet erg is stiltes te laten vallen. Deze leerling heeft zelfvertrouwen en succeservaringen nodig.
 - De leerlingen hebben uitdaging en succeservaringen nodig zodat zij meer zelfvertrouwen krijgen en durven spreken.
 - Eén van de ouders gaf aan dat het kind thuis zich anders gedraagt dan op school. Hij heeft een brede interesse en kennis van moeilijke woorden. Wij bespraken samen te willen onderzoeken hoe het kan dat dit op school minder zichtbaar is. Deze leerling heeft uitdaging nodig. Wanneer hij minder prikkels of ruis om zich heen heeft kan hij zich beter focussen. Dit is een helpende factor die wij kunnen gebruiken.

Plannen

4. Clusteren van leerlingen met onderwijsbehoeften
 - De 6 leerlingen vormen de onderzoeksgroep.
5. Opstellen van een plan
 - De ouderoutines zoals beschreven in H2 worden toegepast. We spreken af deze de komende weken uit te proberen en samen de ervaringen te bespreken

Realiseren

6. Uitvoeren en evalueren van het plan.
 - In het afsluitend interview evalueren ouders en ik het uitgevoerde plan.
 - De ouderoutines blijken een positief effect te hebben op de woordenschat
 - De ouders hebben de samenwerking en de afstemming tussen ouders, school en leerlingen als zeer positief ervaren.

De cyclus wordt vervolgd. Aan de hand van nieuwe observaties en toetsresultaten wordt de woordenschatontwikkeling van de leerlingen gevolgd en besproken wat de volgende stappen kunnen zijn.

Bijlage 13: Logboek

Met behulp van een kleurcode en een tabel (Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011) beschrijf ik in dit logboek het onderzoeksproces.

Uitleg kleurcode:

Bezoek VVE thuis
Afname woordenschattoets (CITO , 2013)
Uitzetten vragenlijsten
Documentonderzoek
Huisbezoeken
Interviews met ouders
Focusgroepen
Logeerknuffel
Voorleeskoffer
Intervisiegesprekken met directeur en werkplekbegeleider.

Datum	Activiteit	Resultaten/uitkomsten
29-10-2016	Gesprek met interim-directeur	Afstemmen van het onderwerp. Duidelijk krijgen van probleemanalyse. Zie hoofdstuk 1.
8-11-2016	Bezoek aan VVE thuis	Zie verslag in bijlage
12-11-2016	Presenteren onderzoeksplan tijdens teamvergadering	Het team is benieuwd naar de uitkomsten. Woordenschattoets zal worden afgenomen. Vragenlijsten zullen door hen in worden gevuld. Er is draagkracht.
14 tot 18-11-2016	Invullen van vragenlijsten door collega's	Zie hoofdstuk 1.
21-11-2016	Uitzetten van Zelfscan Ouderbetrokkenheid (Vries, 2010).	Zie hoofdstuk 1
13 tot 15-2-2017	Selecteren van 6 kleuters en vragen aan zes ouders deel te nemen aan onderzoeksgroep.	Zes kleuters en ouders zijn bereid en vormen de onderzoeksgroep.
13 tot 20-3-2017	Huisbezoeken	Zie verslag in bijlage.
21 en 22-3-2017	Interviews met ouders.	Zie verslag in bijlage.
27-3-2017 tot 21-4-2017	Logeerknuffel	Zie verslag in bijlage.
27-3-2017 tot 21-4-2017	Voorleeskoffer	Zie verslag in bijlage.
5-4-2017	Focusgroep met ouders	Zie verslag in bijlage.
10-4-2017	Focusgroep met collega's	Zie verslag in bijlage.
11-4-2017	Gesprek met voormalige interim-directeur	Herformuleren van de aanname en probleemanalyse. Dit naar aanleiding van feedback van CF's en studiebegeleidster over ethiek.
18-4-2017	Intervisie met werkplekbegeleider.	Vormen van conclusies. Objectief kunnen bekijken en beschrijven van moeilijke momenten.